МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИУКРАЇНИ
**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра права

# МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з освітнього компоненту «Цивільно-процесуальне право»
до виконання завдань практичних занять, самостійної
та індивідуальної роботи
для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право на
першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної)
та заочної форми навчання

РЕКОМЕНДОВАНО
на засіданні кафедри права (протокол № 02
від 10.09.2026 р.)

ПОГОДЖЕНО
Науково-методичною радою Державного
університету економіки і технологій
(протокол № 02 від 11.09.2026р.)

м. Кривий Ріг
2026 р.

Методичні рекомендації з освітнього компоненту «Цивільно-процесуальне право» до виконання завдань практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми навчання / укладач В. ЯМКОВИЙ; Кривий Ріг:ДУЕТ, 2026. 60 с.

Укладач : В.І. Ямковий, к.ю.н., доцент, доцент кафедри права

Відповідальний за випуск: О.А. Теличко, к.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри права

Методичні рекомендації з освітнього компоненту «Цивільно-процесуальне право» до виконання завдань практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми навчання розроблені з метою опанування здобувачами вищої освіти знань з цивільного процесуального права України; акцентування уваги на складних теоретичних та практичних проблемах цивільних процесуальних правовідносин, на основі предметного матеріалу вироблення навиків аналітичного мислення; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування цивільно-процесуальних норм при розв’язанні цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших конфліктів.

Методичні рекомендації містить перелік питань, що виносяться на обговорення, відповідно до тем практичного заняття, самостійної та індивідуальної роботи, перелік рекомендованої літератури.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Перелік завдань для підготовки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
3. Завдання для модульного контролю.
4. Поточне та підсумкове оцінювання.
5. Список використаних джерел.

## Вступ

***Метою*** вивчення освітнього компоненту «Цивільно-процесуальне право»: засвоєння студентами значення норм та інститутів цивільного процесуального права, які регулюють законодавчо закріплений порядок здійснення правосуддя в цивільних справах (цивільне судочинство, цивільний процес) по спорах, що виникають з цивільних, житлових, земельних, трудових, сімейних та інших правовідносин в порядку позовного, наказного та окремого провадження.

**Завданням курсу є** вивчення змісту та особливостей сучасних проблем правового регулювання цивільно-процесуальних відносин; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напряму; засвоїння основних правових механізмів вирішення проблем цивільного процесу теоретичного та прикладного характеру.

| **ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ** | |
|---|---|
| Загальні компетентності (ЗК) | ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.<br>ЗК2.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.<br>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.<br>ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.<br>ЗК6.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.<br>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.<br>ЗК9. Здатність працювати в команді.<br>ЗК13.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій. |
| Спеціальні (фахові) компетентності (СК) | СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини. положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.<br>СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право. |

| | |
|---|---|
| | СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.<br>СК9. Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів.<br>СК10. Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання.<br>СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.<br>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.<br>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.<br>СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.<br>СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.<br>СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення. |
| Програмні результати навчання (ПРН) | ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.<br>ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел<br>ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.<br>ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.<br>ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з’ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.<br>ПРН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.<br>ПРН 11. Мати базові навички риторики.<br>ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального |

| | |
|---|---|
| | права.<br>ПРН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.<br>ПРН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.<br>ПРН 16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.<br>ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.<br>ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.<br>ПРН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.<br>ПРН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях. |

Перелік основних освітніх компонентів, що забезпечують сприйняття матеріалу:

- цивільне право,
- адміністративне право,
- трудове право,
- кримінальне право.

**Академічна доброчесність та використання технологій штучного інтелекту.**

Під час вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів і правил академічної доброчесності відповідно до законодавства України та внутрішніх нормативних документів Державного університету економіки і технологій. Дотримання академічної доброчесності передбачає самостійне виконання навчальних і контрольних завдань, належне посилання на використані джерела інформації, повагу до авторства та результатів інтелектуальної діяльності інших осіб, недопущення списування, обману, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, використання недозволеної допомоги та інших порушень академічної доброчесності. У разі виявлення таких порушень заходи реагування застосовуються відповідно до законодавства України та внутрішніх нормативних документів Університету. Із системою забезпечення академічної доброчесності ДУЕТ можна ознайомитися на офіційній сторінці Університету за посиланням: https://www.duet.edu.ua/ua/area/science/acad.

Використання технологій штучного інтелекту під час виконання завдань з освітнього компонента здійснюється відповідно до **Політики використання**

**штучного інтелекту в Державному університеті економіки і технологій (далі - Політика)**, з якою можна ознайомитись за посиланням: https://www.duet.edu.ua/uploads/normbase/pol_ai.pdf, та **рівня, встановленого для відповідного виду завдання.**

Відповідно до Політики застосовується п’ятирівнева шкала:

**рівень 0** – використання ШІ заборонено;

**рівень 1** – ШІ допускається лише на етапі підготовки для пошуку ідей, планування роботи та визначення можливих підходів без створення змісту готової роботи;

**рівень 2** – ШІ може використовуватися для вдосконалення мови, структури, стилю та форми самостійно підготовленого матеріалу;

**рівень 3** – допускається часткова підтримка змісту, зокрема аналіз, пояснення або генерування окремих елементів роботи, за умови їх критичного опрацювання та перевірки здобувачем;

**рівень 4** – використання ШІ є безпосередньо передбаченим елементом завдання і здійснюється за правилами, визначеними викладачем.

**Для завдань, передбачених цими методичними рекомендаціями, встановлюються такі максимально допустимі рівні використання ШІ:**

тестові завдання, модульні контрольні роботи та інші контрольні завдання – **рівень 0**;

підготовка до теоретичних питань, вирішення практичних задач, казусів і ситуаційних завдань, пошук нормативно-правових актів, судових рішень та інформації в державних і відкритих реєстрах – **рівень 1**;

складання схем, таблиць, юридичних і процесуальних документів, договорів, написання есе та рефератів – **рівень 2**.

**Рівень 1.** Під час **вирішення практичних задач, казусів та ситуаційних завдань** здобувач може використовувати ШІ для визначення можливих напрямів пошуку та переліку питань, які потребують з’ясування, проте самостійно встановлює юридично значущі обставини, знаходить та перевіряє норми права, здійснює правову кваліфікацію, формує аргументацію та остаточний висновок. Під час **роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою, державними та відкритими реєстрами** посилання на відповідне першоджерело є обов’язковим; відповідь генеративної моделі не може замінювати перевірку тексту нормативного акта, судового рішення чи відомостей офіційного реєстру.

**Рівень 2.** Під час **складання договорів, процесуальних та інших юридичних документів** зміст правової позиції, вибір способу захисту, визначення правових підстав, структури документа, його істотних умов та реквізитів здійснюються здобувачем самостійно. ШІ може застосовуватися після формування власного змісту для мовного, стилістичного та структурного редагування. Під час **написання есе, рефератів та інших письмових робіт** не допускається подання повністю або частково згенерованого ШІ тексту як результату власної інтелектуальної діяльності.

**Визначений рівень є максимально допустимим, використання ШІ понад установлені межі вважається недозволеною допомогою.**

Для окремого завдання викладач може встановити інший рівень

використання ШІ з огляду на мету завдання та результати навчання, що перевіряються, зокрема **рівень 3** застосовується для підготовки доповідей-презентацій; **рівень 4** - виключно до спеціально визначених викладачем завдань, умовою яких безпосередньо передбачено використання та критичний аналіз технологій ШІ.

Під час **підготовки доповідей-презентацій (рівень 3)** допускається використання ШІ для розроблення структури презентації, створення або вдосконалення окремих ілюстративних матеріалів, пояснення окремих питань чи систематизації попередньо опрацьованої інформації. При цьому зміст доповіді, правова аргументація, висновки та добір достовірних джерел залишаються результатом самостійної роботи здобувача, який повинен бути готовим усно пояснити та обґрунтувати будь-яке положення представленої роботи.

**Незалежно від установленого рівня використання ШІ здобувач несе персональну відповідальність за достовірність, актуальність, самостійність і зміст поданого результату.**

Будь-які норми права, реквізити нормативно-правових актів, судові рішення, наукові джерела, цитати, статистичні дані та фактичні твердження, отримані за допомогою ШІ, підлягають обов'язковій перевірці за першоджерелами.

Забороняється використання вигаданих ШІ джерел, цитат, судових рішень чи інших недостовірних відомостей, а також завантаження до публічних ШІ-систем персональних даних, інформації з обмеженим доступом або інших конфіденційних матеріалів.

Політика ДУЕТ окремо вимагає критичної перевірки результатів ШІ та забороняє приховувати суттєву ШІ-підтримку, а тому у разі використання ШІ на допустимих рівнях, а також в інших випадках, прямо визначених викладачем, здобувач повинен **задекларувати факт використання ШІ**, зазначивши назву застосованого інструменту/моделі, мету, характер та обсяг його використання.

Застосування ШІ поза межами встановленого для завдання рівня, приховування факту його використання або подання згенерованого результату як власної самостійної роботи розглядається відповідно до Політики використання штучного інтелекту в ДУЕТ.

***Семінарське заняття №1***

*Тема 1. Цивільне процесуальне право, як самостійна галузь права.*

1. Форми захисту прав і законних інтересів громадян та організацій. Сутність правосуддя в цивільних справах.
2. Поняття цивільного процесу (цивільного судочинства). Предмет та метод цивільного процесуального права.
3. Джерела цивільного процесуального права. Межі дії цивільного процесуального права.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття цивільного процесуального права та його місце в правовій системі України.

2. Предмет, метод та система цивільного процесуального права.

3. У чому виявляється диспозитиівність методу цивільного процесуального права?

4. У чому виявляється імперативність методу цивільного процесуального права?

5. Поняття та види цивільного судочинства.

6. Стадії цивільного процесу.

7. Джерела цивільного процесуального права: загальна характеристика.

8. Норми процесуального права, їх система. Дія норм процесуального права в часі, просторі та за колом осіб

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти структурно-логічну схему: «Система цивільного процесуального права»;

2. Схематично відобразити ієрархічну структуру джерел цивільно-процесуального права;

3. Скласти структурно-логічну схему: «Дія норм цивільного процесуального права».

4. Тестові завдання:

1. Цивільне процесуальне право – це:

а) система правових норм, за допомогою яких встановлюється порядок провадження в цивільних справах у судах та регулюються правовідносини, які складаються як між судом та іншими учасниками процесу, так і учасниками процесу між собою, але під контролем суду при здійсненні правосуддя у цивільних справах;

б) врегульована нормами цивільно-процесуального права діяльність органів досудового розслідування, слідчого, прокурора, судді і суду з розкриття злочинів;

в) галузь права, яка включає в себе норми права, що регулюють майнові та особисті немайнові правові суспільні відносини між рівноправними суб'єктами права - фізичними та юридичними особами;

г) сукупність закріплених в нормах цивільно-процесуального права способів і засобів впливу на відносини, які регулюють поведінку їх суб'єктів.

2. Метод цивільно-процесуального права – це:

а) сукупність закріплених в нормах цивільно-процесуального права способів і засобів впливу на відносини, які регулюють поведінку їх суб'єктів;

б) встановлені правила щодо утримання від певних дій і бездіяльності, наприклад, суперечки між судами про підсудність забороняються;

в) система правових норм, за допомогою яких встановлюється порядок провадження в цивільних справах у судах та регулюються правовідносини;

г) вплив, спрямований на забезпечення виконання правил окремих норм цивільного процесуального права, наприклад, встановлення запобіжних заходів, забезпечення доказів.

3.Предметом цивільного процесуального права є:

а) суспільні відносини, що виникають у сфері цивільного судочинства, тобто цивільні процесуальні відносини;

б) цивільно-процесуальні норми, які регулюють всі цивільні відносини;

в) галузь права, яка виступає складовою юридичною науки, вивчає цивільне процесуальне право, цивільне судочинство і теорію цивільного процесуального права;

г) суспільні відносини,що виникають при здійсненні цивільних правочинів

4. Імперативність методу цивільного процесуального права визначається:

а) обов'язками суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин;

б) дозволянням, свободою вибору суб'єктів і визначається правами суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин на активну поведінку;

в) правами та обов'язками суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин;

г) процесуальним статусом суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

5. Під системою цивільного процесуального права розуміють:

а) сукупність інститутів та галузей права;

б) сукупність інститутів та норм права;

в) сукупність галузей та норм права;

г) сукупність галузей та суб'єктів права.

6. Цивільне процесуальне право співвідноситься з цивільним правом як:

а) об'єктивне і суб'єктивне право;

б) процесуальне і матеріальне право;

в) регулятивне та охоронне право;

г) інститут та галузь права.

Теми рефератів

1. Нарис становлення та розвитку науки цивільного процесуального права.
2. Правові аксіоми в цивільному судочинстві.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1

***Семінарське заняття № 2***

*Тема 2. Принципи цивільного процесуального права. Цивільні процесуальні правовідносини.*

1. Поняття та значення принципів цивільного процесуального права.
2. Система принципів цивільного процесуального права (загально-правові, міжгалузеві, галузеві, принципи стадії судового розгляду справи) та зміст окремих принципів цивільного процесуального права
3. Поняття цивільних процесуальних правовідносин, передумови, підстави виникнення цивільних процесуальних правовідносин.
4. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття принципів цивільного процесуального права.

2. В чому полягає значення принципів цивільного процесу?

3. З чого складеться система принципів цивільно процесуального права?

4. В чому полягає взаємозв'язок принципів цивільного процесуального права?

5. Поняття цивільних процесуальних правовідносин.

6. У чому полягає специфіка цивільних процесуальних відносин?

7. Яка структура цивільних процесуальних відносин?

8. Що є передумовами та підставами виникнення цивільних процесуальних відносин?

9. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин. Які критерії покладено в основу класифікації суб'єктів.

10. Що таке цивільна процесуальна правосуб'єктність?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Підберіть по 3-4 приклада правових норм, що конкретизують зміст кожного з принципів цивільного процесуального права. Заповніть схему:

| **Принципи** | **Засади (принципи) цивільного процесуального права** | **Зміст принципу** | **Норми, що містяться в ЦПК України** | **Норми, що містяться в інших нормативно-правових актах** |
|---|---|---|---|---|
| Загально-правові | | | | |
| Міжгалузеві | | | | |
| Галузеві | | | | |
| Принципи інституту судового розгляду | | | | |

2. Тестові завдання:

1. Принципи цивільного процесуального права – це :

а) сукупність правових норм, що регулюють порядок розгляду і вирішення судом цивільних справ, тобто правосуддя в цивільних справах;

б) врегульований нормами цивільного процесуального права порядок розгляду і вирішення окремих категорій цивільних справ;

в) основні ідеї, уявлення про суд та правосуддя, які закріплені Конституцією та нормами цивільного процесуального права, мають загальне значення для всього цивільного процесу;

г) система правових норм, за допомогою яких встановлюється порядок провадження в цивільних справах у судах та регулюються правовідносини.

2. Значення принципів цивільного процесуального права визначається їх впливом на:

а) нормотворчу та правозастосовну діяльність;

б) судову та правоохоронну діяльність;

в) правозастосовну та судову діяльність;

г) нормотворчу та правоохоронну діяльність.

3. За значимістю принципи поділяються на:

а) змістові та нормативні;

б) фундаментальні та конструктивні;

в) конструктивні та договірні;

г) нормативні та фундаментальні

4. За формою нормативного закріплення виділяють принципи:

а) закріплені Конституцією України;

б) закріплені в статуті;

в) закріплені в договорі та у міжнародній угоді;

г) закріплений у наказі.

5. За змістом та сферою поширення принципи поділяються на:

а) загально правові, міжгалузеві, галузеві;

б) тільки загально правові

в) міжгалузеві та галузеві

г) міжгалузеві, галузеві, цивільні.

6. Який з перерахованих принципів не є принципом правосуддя:

а) гласність і відкритість судового розгляду;

б) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду;

в) диспозитивність;

г) незалежність суддів і підкорення їх лише закону

7. Цивільні процесуальні правовідносини – це:

а) врегульовані нормами цивільного процесуального права відносини, що виникають як між судами, так і між судом та учасниками процесу з приводу розгляду та вирішення цивільної справи;

б) врегульована нормами цивільно-процесуального права діяльність органів досудового розслідування, слідчого, прокурора, судді і суду з розкриття злочинів;

в) підпорядкованість діяльності судових органів та всіх учасників цивільного процесу праву як способу вираження державної волі українського народу, щодо яких ця воля стає правом;

г) не заново створювані правом відносини, а відносини, що виникають внаслідок правового врегулювання існуючих суспільних відносин

8. Цивільні процесуальні правовідносини поділяються на такі елементи:

а) суб’єкти та об’єкти;

б) зміст та суб’єкти;

в) суб'єкта, об'єкта і змісту;

г) об’єкти та зміст.

9. Норми цивільного процесуального права — це:

а) підставами виникнення, зміни та припинення процесуальних правовідносин;

б) встановлена законом здатність мати цивільні процесуальні права і виконувати цивільні процесуальні обов'язки;

в) закріплені в законі загальнообов'язкові правила поведінки, що регулюють відносини, які складаються в зв'язку з судовою діяльністю з розгляду і вирішення цивільних справ;

г) здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати цивільні процесуальні обов'язки в суді

10. Цивільна процесуальна правоздатність-це:

а) здатність мати цивільні процесуальні права та обов’язки сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи (цивільна процесуальна правоздатність) мають усі фізичні і юридичні особи;

б) врегульовані цивільним процесуальним правом відносини, що складаються між судом і позивачем цивільного процесу у зв'язку зі здійсненням правосуддя у цивільних справах, що становлять певну систему;

в) врегульовані цивільним процесуальним правом відносини, що складаються між судом і відповідачем цивільного процесу у зв'язку зі здійсненням правосуддя у цивільних справах, що становлять певну систему;

г) врегульовані цивільним процесуальним правом відносини, що складаються між позивачем і відповідачем цивільного процесу у зв'язку зі здійсненням правосуддя у цивільних справах, що становлять певну систему.

11. Який характер мають цивільно процесуальні правовідносини?

а) імперативний;

б) дизпозитивний;

в) нормотворчий;

г) імперативно-дизпозитивний.

3. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Пан Феліціо і пані Олеша тривалий час перебували у шлюбі, від якого в 2018 році народилася дитина. Згодом Феліціо залишив сім'ю і відмовився від утримання дитини. Пані Олеша пред'явила позов про стягнення з нього аліментів на утримання дитини. Феліціо не володів українською мовою, відшукати перекладача не вдалося, тому пані Олеша, частково володіючи іспанською мовою, на пропозицію суду погодилася бути перекладачем, проти чого не заперечував і Пан Феліціо. Суд розглянув справу і позов задовольнив.

Пан Феліціо подав апеляційну скаргу, посилаючись на те, що пані Олеша неправильно перекладала, тому він не міг зрозуміти зміст процесуальних дій, які здійснювалися в судовому засіданні.

Яким має бути рішення суду?

Задача №2. Районним судом розглядалася цивільна справа за позовом Терешко до Григорович про визнання права власності на жилий будинок. У судовове засідання відповідач з’явився разом зі своїм представником і заявив суду усне клопотання про допуск представника до участі у справі, оскільки сам хворіє і не має можливості особисто брати участь у розгляді справи.

Суддя відмовив у задоволенні клопотання на підставі того, що представник не є фахівцем у галузі права і не подав нотаріально посвідченої довіреності.

Чи не порушують дії судді принципів цивільного процесу? Про які принципи йдеться в умовах задачі?

Задача №3. При розгляді справи за позовом Бурлаченко до спадкоємців про поділ будинку місцевий суд зробив одногодинну перерву на відпочинок. Після перерви була проведена заміна судді, який раптово захворів і був відправлений до лікарні. Новий суддя спочатку вирішив питання про забезпечення позову по

іншій справі, а потім продовжував розглядати справу про поділ будинку.

Чи мало місце в цих діях порушення принципів цивільного процесуального права і яких?

Задача №4. При розгляді справи про захист честі, гідності та ділової репутації позивачем були надані як докази особисті листи позивача та звукозапис розмови позивача з відповідачем.

Відповідач звернувся до суду з клопотанням про розгляд справи в закритому судовому засіданні. Позивач заперечував проти таких дій.

На початку судового розгляду суддя оголосив, що судовий розгляд проводитиметься в закритому судовому засіданні.

Чи правомірні дії суду? Чи порушуються в цій ситуації принципи цивільного процесу?

Задача №5. Визначте, які з перелічених відносин є цивільними процесуальними та назвіть їх суб'єктів: 1) позивач подав позовну заяву на прийомі у судді; 2) позивач і відповідач розмовляють в коридорі районного суду перед судовим засіданням по суті позовної заяви; 3) в судовому засіданні позивач ставить питання свідку, уточнюючи його показання; 4) прокурор подає заяву до суду про визнання усиновлення недійсним; 5) при розгляді справи в суді сторони уклали мирову угоду; 6) адвокат відповідача заявляє клопотання про призначення експертизи.

Теми для рефератів

1. Аксіологія принципів цивільного права.
2. Принципи диспозитивності і змагальності цивільного процесуального права: проблема співвідношення та взаємодії

Опрацювання літератури:

Основна: 1, 4-6

Додаткова: 1

***Семінарське заняття № 3***

*Тема 3. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Сторони та інші учасники цивільного процесу*.

1. Суд як суб'єкт цивільного процесу. Склад суду. Відводи.
2. Поняття сторін в цивільному процесі. Права та обов'язки сторін.
3. Процесуальна співучасть.
4. Заміна неналежного відповідача.
5. Процесуальне правонаступництво.
6. Інші учасники цивільного процесу.

Завдання для перевірки знань:

1. Правовий статус і роль суду у цивільному процесі.
2. Правові засади діяльності суду.
3. Склад суду. Відводи.
4. Розтлумачте поняття сторін цивільного процесу.

5. Що розуміють під процесуальними права та обов’язки сторін?

6. Розкрийте поняття процесуального правонаступництва.

7. Визначте порядок заміни неналежного відповідача.

8. Порядок залучення співвідповідачів.

9. Дайте визначення третіх осіб.

10. Дайте визначення третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору.

11. Дайте визначення третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти порівняльну таблицю процесуального статусу третіх осіб, що заявляють самостійні вимоги, та третіх осіб, що не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

2. Віднайдіть цивільно-процесуальні норми, що конкретизують зміст процесуальних прав та обов’язків позивача (крім ст.43, 49 ЦПК). Заповніть схему:

| **Зміст процесуального права** | **Зміст процесуального обов’язку** | **Санкція за невиконання процес. обов’язку** |
|---|---|---|
| Наприклад, має право об'єднати в одній позовній заяві кілька вимог, пов'язаних між собою (ч.1 ст.188 ЦПК) | повинен додати до позовної заяви її копії та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб(ч.1 ст.177 ЦПК) | у разі не виконання позивачем вимог ст. ст.175, 177 ЦПК суддя залишає позовну заяву без руху (ч. 1 ст. 185 ЦПК) |

3. Заповніть схему, визначивши процесуальні відмінності третіх осіб від сторін в цивільному процесі:

| **Критерії розмежування** | **Треті особи** | **Сторони (позивач, відповідач)** |
|---|---|---|
| | | |

4. Тестові завдання:

1. Правосуддя в Україні здійснюється:

а) виключно судами;

б) будь-якими органами державної влади;

в) судами та комісіями по трудовим спорам;

г) судами та органами місцевого самоврядування.

2. Суд – це:

а) єдиний державний орган, на який покладена функція правосуддя;

б) сукупність закріплених у нормах цивільного процесуального права способів та засобів впливу на відносини, які регулюються цією галуззю права;

в) особа, якій доручено провести дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи, і дати висновок з питань;

г) такий учасник цивільного процесуального відношення, якому відомі будь-які обставини, що стосуються справи.

3. Перегляд в апеляційному порядку рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі:

а) не менше двох суддів;

б) трьох суддів;

в) одного судді;

г) двох суддів.

4. Хто є сторонами в цивільном процесі:

а) свідок та відповідач;

б) позивач і відповідач;

в) позивач і свідок;

г) позивач, відповідач, свідок.

5. Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо:

а) предметом спору є спільні права чи обов’язки кількох позивачів або відповідачів;

б) права та обов’язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави;

в) предметом спору є однорідні права і обов’язки;

г) всі відповіді вірні.

6. Заміна під час провадження у цивільній справі сторін або третіх осіб іншими особами, до яких переходять права та обов'язки у спірних правовідносинах називається:

а) процесуальне правонаступництво;

б) процесуальна співучасть;

в) заміна неналежного відповідача.

г) правильна відповідь відсутня.

5. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. В позовній заяві органу опіки та піклування про позбавлення Павла Голубка батьківських прав щодо малолітньої доньки Ірини орган опіки та піклування визначений позивачем, матір Ірини – співпозивачем, Павло Голубок – відповідачем.

Чи правильно визначено процесуальне положення вказаних осіб?

Задача №2. Приходько подав позов про виселення Сахно з житлового будинку, що належав позивачеві, посилаючись на потребу в житловому приміщенні у зв’язку з одруженням сина і народженням онука. При розгляді справи у суді Приходько помер. Сини померлого Віктор і Федір звернулися до суду з клопотанням допустити їх до участі у справі як співпозивачів.

Чи підлягає задоволенню клопотання братів Приходько? У чому відмінність вступу у процес правонаступників від заміни неналежної сторони?

Задача №3. О. Дзигуненко звернулася до суду з позовом до В. Дзигуненко про стягнення аліментів на утримання їхньої 8-річної дочки Тамари, оскільки відповідач не надає матеріальної допомоги. Одночасно до суду звернулася В. Крига, колишня дружина В. Дзигуненко, з проханням допустити її до участі в справі як третю особу, оскільки їй відомо, що сторони шлюбу не розривали, проживають однією сім'єю; а позов, на її погляд, подано з метою зменшити розмір аліментів, які вона одержує від відповідача на користь 12-річної дочки Марини.

Ухвалою суду В. Крига допущена до участі у справі як третя особа.

Чи правильні дії суду?

Задача №4. Завод «Вектра» подав позов до О.Савчука про стягнення 10000 грн. за вчинену матеріальну шкоду. У судове засідання з'явився директор заводу. Оскільки директор не подав довіреності, суд не допустив його до участі у справі і слухання справи відклав. Наступного разу директор подав у суд довіреність на ведення справи за підписом свого заступника. Суд знову не допустив його до участі у справі, зазначивши в ухвалі, що заступник директора не мав права уповноважити свого керівника на ведення справи.

Чи правильні дії суду? Чи може керівник представляти інтереси свого підприємства в суді? Як оформляються його повноваження?

Теми для рефератів

1.Особливості участі прокурора в цивільному процесі.

2.Особливості процесуального статусу експерта з питань права.

3. Треті особи в цивільному процесі: проблемні питання теорії і практики.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1-3

***Семінарське заняття № 4***

*Тема 4. Строки у цивільному процесі. Судові витрати. Юридична відповідальність у цивільному процесі.*

1. Поняття, види процесуальних строків та їх обчислення

2. Зупинення, поновлення, продовження та закінчення процесуальних строків

3. Поняття та види судових витрат.

4. Розподіл судових витрат.

5. Юридична відповідальність

Завдання для перевірки знань:

1. Які види процесуальних строків передбачено ЦПК України?

2. Розкрийте класифікацію строків передбачених ЦПК України.

3. Надайте характеристику строків передбачених ЦПК України .

4. Як співвідноситься зупинення процесуальних строків із зупиненням провадження у справі?

5. Що означає термін «розумний строк», який має місце у нормах ЦПК України?

6. Як співвідносяться поняття «ціна позову» та «судовий збір»?

7. Розкрийте механізм розподілу судових витрат між сторонами.

8. Яка мета і значення встановлення судового збору за звернення до суду?

9. Як співвідноситься встановлені законом ставки судового збору та доступність правосуддя?

10. Хто може бути звільнений від сплати судового збору?

11. Як визначаються витрати, пов'язані з розглядом справи?

12. Чи може суд відстрочити або розстрочити сплату судових витрат?

13. Чи може суд зменшення розмір або звільнити особу від сплати судових витрат?

14. Юридична відповідальність.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти заяву до суду про повернення судового збору.

2. Тестові завдання:

1. Судові витрати — це:

а) грошовий збір, що справляється (сплачується) за місцем розгляду та оформлення документів і зараховується до місцевого бюджету;

б) витрати, які несуть сторони, треті особи із самостійними вимогами у справах позовного провадження, заявники і заінтересовані особи в справах окремого провадження;

в) встановлений законом грошовий збір, що стягується з юридичних і фізичних осіб, в інтересах яких уповноважені державні органи здійснюють дії та видають документи, що мають юридичне значення;

г) процесуальна діяльність по збиранню, поданням, дослідженню й оцінці учасниками цивільного судочинства відомостей про факти, на основі яких суд встановлює досліджувані обставини.

2. Судовий збір — це:

а) збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених цим Законом.

б) витрати, які несуть сторони, треті особи із самостійними вимогами у справах позовного провадження, заявники і заінтересовані особи в справах окремого провадження;

в) встановлений законом грошовий збір, що стягується з юридичних і фізичних осіб, в інтересах яких уповноважені державні органи здійснюють дії та видають документи, що мають юридичне значення;

г) процесуальна діяльність по збиранню, поданням, дослідженню й оцінці учасниками цивільного судочинства відомостей про факти, на основі яких суд встановлює досліджувані обставини.

3. Ціна позову – це:

а) грошовий вираз майнових вимог позивача;

б) грошова сума, за яку це майно може бути придбане у даній місцевості;

в) сума коштів, яку відповідач має внести як гарантію перед початком судового процесу;

г) сума компенсації, яку суд зобов'язує виплатити відповідачеві у разі відмови в позові.

4. Встановлений законом або призначений судом проміжок часу, з яким процесуальний закон пов’язує можливість чи необхідність вчинення конкретних процесуальних дій або настання певних правових наслідків –це:

а) строки позовної давності;

б) процесуальний строк;

в) строк звернення до суду;

г) строк розгляду справи.

5. за способом визначення строки бувають :

а) нормотворчі, судові;

б) правові, нормативні;

в) юридичні, судові;

г) нормативні, судові.

3. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Апеляційний суд відмовив Сидоренко у прийнятті апеляційної скарги тому, що ним був пропущений встановлений законом строк на подачу апеляційної скарги. Сидоренко звернувся з касаційною скаргою до Верховного суду, в якій просив скасувати ухвалу апеляційного суду про відмову у прийнятті апеляційної скарги. У касаційній скарзі Сидоренко зазначив, що останній день звернення з апеляційною скаргою припав на неробочий день (суботу) і не повинен бути зарахований. Останнім днем строку на оскарження треба вважати понеділок, а саме тоді він звернувся з апеляційною скаргою. Про зазначені обставини Сидоренко забув зазначити в апеляційній скарзі, вважаючи, що судом це буде враховано й без нього. Чи буде задоволена касаційна скарга Сидоренко?

Задача №2. О. Семакіна подала позов до В.Сімакіна про стягнення аліментів на утримання малолітньої доньки. Задовольняючи позов, суд стягнув з відповідача судовий збір. Оскаржуючи судове рішення, відповідач посилався на те, що при пред’явленні позову О.Сімакіна була звільнена від сплати судового збору, через що і він не зобов'язаний його сплачувати.

Чи обґрунтована скарга відповідача? В якому розмірі стягується з відповідача судовий збір у таких випадках?

Задача №3. Суд ухвалив рішення про відмову Горовому у позові про поновлення на роботі. Через два дні Горовий був збитий мотоциклістом і в тяжкому стані потрапив до лікарні, де знаходився на лікуванні два місяці. Після того Горовий звернувся до адвоката за порадою щодо можливості оскарження судового рішення.

Якою має бути відповідь адвоката? Чи відрізняється продовження процесуального строку від його поновлення?

Задача №4. При розгляді справи за позовом Конюхової до ательє «Пані» про стягнення збитків, завданих неякісним виконанням замовлення, за клопотанням позивачки судом була призначена товарознавча експертиза для визначення якості матеріалу та робіт. Позов було задоволене повністю.

Одночасно суд поклав на позивачку витрати по проведенню експертизи.

Чи правильно вчинив суд?

Задача №5. При розгляді справи за позовом Кубри до Бойко про стягнення аліментів відповідачем було заявлено зустрічний позов про оспорювання батьківства. На клопотання відповідача суд призначив генетичну експертизу, висновок за якою він отримав через півроку.

Чи допустив суд порушення процесуальних строків? Визначте критерії розумності строку розгляду справи.

Теми для рефератів

1. Розумні строки в контексті практики Європейського суду
2. Проблеми застосування заходів процесуального примусу

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1-4,9

***Семінарське заняття № 5***

*Тема 5. Юрисдикція суду та підсудність цивільних справ*.

1. Юрисдикція судів по розгляду цивільних справ.
2. Підсудність цивільних справ. Її види. Наслідки порушення правил підсудності.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та види цивільної юрисдикції.
2. Предметна та суб'єктна юрисдикція.
3. Поняття територіальної юрисдикції (підсудності).
4. Поняття підсудності.
5. Значення підсудності.
6. Функціональна підсудність.
7. Родова підсудність.
8. Теріторіальна підсудність.
9. Загальна підсудність.
10. Альтернативна підсудність.
11. Виключна підсудність.
12. Підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторни проживають за її межами.
13. Наслідки порушення правил юрисдикції цивільних справ суду.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти порівняльну характеристику таких юридичних категорій: «цивільна юрисдикція», «підсудність», «підвідомчість».
2. Розглянути та проаналізувати Постанову Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних

справ» від 01.03.2013 № 3.

3. Проаналізуйте, які справи розглядаються судами в порядку різних видів судочинства і складіть порівняльну таблицю за запропонованим прикладом.

| | **Цивільне судочинство** | **Господарське судочинство** | **Адміністративне судочинство** |
|---|---|---|---|
| **Справи, що розглядаються** | | | |

4. Визначте та відобразіть у таблиці підсудність цивільних справ з вказівкою на норму ЦПК.

| **№** | **Вид позову (заяви)** | **Підсудність** |
|---|---|---|
| 1 | **Наприклад,** заява про усиновлення | Суд за місцем проживання дитини (ст.310 ЦПК) |
| 2 | Позов про позбавлення батьків батьківських прав | |
| 3 | Заява про встановлення факту родинних відносин | |
| 4 | Позов про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки | |
| 5 | Заява про визнання недійсним втраченого цінного папера на пред'явника та відновлення прав на нього | |
| 6 | Заява про визнання фізичної особи недієздатною | |
| 7 | Позов про визнання усиновлення недійсним | |
| 8 | Заява про визнання спадщини відумерлою | |
| 9 | Позов про визнання права власності | |
| 10 | Позов про захист прав споживачів | |
| 11 | Заява про видачу судового наказу на вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати | |
| 12 | Позов про розірвання шлюбного договору | |
| 13 | Позов про поновлення незаконно звільненого працівника на посаді | |
| 14 | Позов про поділ спільного сумісного майна між подружжям | |
| 15 | Позов про розірвання шлюбу між громадянкою України та громадянином Польщі | |

5. Виконайте тести, обравши правильний варіант відповіді.

1. Цивільна юрисдикція – це:

а) ухвала про закриття провадження у справі;

б) розмежування компетенції між окремими ланками судової системи і між судами однієї ланки щодо розгляду і вирішення підвідомчих їм цивільних справ;

в) компетенція суду щодо вирішення справ у порядку цивільного судочинства;

г) діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба.

2. Юрисдикційна форма захисту - це:

а) діяльність уповноважених державою органів із захисту порушених, невизнаних або оспорюваних суб'єктивних прав;

б) здійснення прав, можливість їхнього відновлення саме за допомогою судового захисту додає праву судового захисту пріоритету порівняно з іншими формами захисту;

в) розгляд і вирішення окремої цивільної справи віднесено до компетенції тільки одного юрисдикційного органу;

г) вибір юрисдикційного органу, який буде розглядати справу, обумовлюється взаємною домовленістю сторін.

3. Згідно зі ст. 124 Конституції України:

а) юрисдикція суду поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення;

б) юрисдикція суду поширюється на визначений законом юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення;

в) юрисдикція суду поширюється на визначену законом сукупність повноважень судів щодо розгляду цивільних справ, віднесених до їх компетенції;

г) юрисдикція суду поширюється на визначену законом сукупність повноважень судів щодо розгляду цивільних та кримінальних справ.

4. Відношення між юридичною справою та судом, в силу якого залежно від сукупності ознак і властивостей справи закон встановлює, в якому суді повинна розглядатися справа є:

а) функціональна підсудність;

б) підсудність;

в) територіальна підсудність;

г) підсудність за зв'язком справ

5. Альтернативною називається підсудність:

а) за якою декілька судів є компетентними розглянути справу

б) за вибором позивача;

в) чітко регламентована законом з метою запобігти суб'єктивізму посадових осіб;

г) за призначенням суддів.

6. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. У жовтні 2023 року Жерелик А.П. звернулась до суду з позовом до Жерелик М.І. про розірвання шлюбу. Позов обґрунтовувала тим, що з 15 червня 2017 року перебуває у шлюбі з відповідачем. Оскільки позивач має намір розірвати шлюб, а відповідач є громадянином Республіки Польщі, Жерелик А.П. просила визначити підсудність у справі про розірвання шлюбу. Ухвалою

Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу від 23 жовтня 2023 року справу за позовом Жерелик А.П. до Жерелик М.І. про розірвання шлюбу направлено до Верховного Суду для визначення підсудності.

Яке рішення має приняти Верховний Суд? Який порядок визначення підсудності справ за участю громадян України, якщо обидні сторони проживають за її межами? Чи передбачене оскарження ухвали суду про визначення підсудності?

Задача №2. Під час розірвання шлюбу з'ясувалося, що квартира, щодо якої також було заявлено позовну вимогу, не належить до спільного сумісного майна подружжя. Відповідно відповідач подав заяву про передачу справи до суду за його місцем проживання.

Як визначити підсудність в цій справі? Чи могли подружжя домовитись про розгляд справи в конкретному суді? Якщо так, то чи може потім один з них порушити цю домовленість та звернутися до суду за правилами підсудності, визначеними законом?Які підстави передачі справи до іншого суду та порядок?

Опрацювання літератури:
Основна: 1-9
Додаткова: 1,2,10

***Семінарське заняття № 6***

*Тема 6. Доказування та докази в цивільному судочинстві.*

1. Поняття та види доказів.
2.Доказування.Збирання, дослідження та оцінка доказів.
3.Засоби доказування. Показання свідків. Письмові докази. Речові докази. Висновок експерта.
4. Забезпечення доказів.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття, суб'єкти та етапи судового доказування в цивільному процесі.
2. Предмет і тягар доказування в цивільному процесі. Факти, які не підлягають доказуванню.
3. Поняття та класифікація доказів у цивільному процесі.
4. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів.
5. Засоби доказування в цивільному судочинстві.
6. Пояснення сторін, третіх осіб, їх представників. Визнання обставин, відмова від визнання обставин.
7. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків.
8. Показання свідків.
9. Письмові докази.
10. Речові докази. Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Повернення речових доказів.
11. Електронні докази.
12. Висновок експерта.
13. Забезпечення доказів.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Визначіть та відобразіть у таблиці предмет доказування (факти, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення) у наступних справах:

| № | Категорія справи | Предмет доказування |
|---|---|---|
| 1 | **Наприклад,** Справи про усиновлення | 1) можливість конкретної особи бути усиновлювачем (досягнення усиновлювачем повноліття; дієздатність усиновлювача; різниця у віці між усиновлюваним та усиновлювачем; факт того, що особа за станом здоров'я може бути усиновлювачем);<br>2) можливість усиновлення даної дитини (вік усиновлюваної дитини; статус дитини-сироти або позбавленої батьківського піклування; наявність в усиновлюваної дитини рідних братів і сестер; згода батьків на усиновлення дитини);<br>3) відповідність усиновлення інтересам дитини тощо |
| 2 | Справи про визнання права власності | |
| 3 | Справи про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки | |
| 4 | Справи про позбавлення батьків батьківських прав | |

2. Тестові завдання:

1. Доказами з цивільної справи є:

а) будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін та інших обставин, які мають значення для вирішення справи;

б) інформація, за допомогою якої пізнається факт, що має значення для вирішення справи;

в) будь-які фактичні дані (інформація), можуть бути представлені у різній формі;

г) фактичні дані про обставини справи, що обґрунтовують вимоги сторін та інші обставини, що мають значення для відкриття провадження у справі.

2. Докази в цивільному процесі характеризуються:

а) змістом; встановленим процесуальним порядком

б) процесуальною формою; встановленим процесуальним порядком

в) встановленим процесуальним порядком;

г) змістом, процесуальною формою, встановленим процесуальним порядком.

3.Зміст доказів складають:

а) фактичні дані про обставини справи;

б) факти;

в) дії (бездіяльність) ;

г) події.

4. За процесом формування даних про факти (характерами створення доказів) докази класифікуються також за двома видами:

а) первинні і похідні;

б) похідні та об'єктивні;

в) первинні і вторинні;

г) об'єктивні та припустимі.

5. Предмет доказування – це:

а) факти, встановлені судовим рішенням, що набрали законної сили;

б) коло фактів матеріально-правового значення, необхідних для вирішення справи по суті;

в) належність до предмету доказування обставин, на яких позивач обґрунтовує свої вимоги, тобто підстави позову;

г) данні факти повинні бути відомі не тільки певним особам, а й всьому складу суду і іншим особам, що беруть участь у розгляді справи.

3. Розвяжіть задачу.

Задача №1. Е. Буряк здала в ремонт браслет «Van Cleef» (виробництво Франції). В майстерні браслет загубили. Е.Буряк пред'явила позов до суду про відшкодування шкоди, оскільки браслет був загублений з вини відповідача.

До позовної заяви позивачка додала квитанцію майстерні про прийом в ремонт браслету «Van Cleef». Проте відповідач заперечував проти повного задоволення позовних вимог. Він не заперечував втрату браслета, але в своїх поясненнях посилався на те, що зданий Е.Буряк браслет був підробкою під фірму «Van Cleef», отже, сума збитків повинна бути меншою удвічі.

Оцініть наявні докази, розподіліть тягар доказування.

Задача №2. Мосин пред'явив позов до Старчик про стягнення боргу в розмірі 41 000 грн. за розпискою, і підтверджуючи свої вимоги, просив допитати свідків Володченко та Сергієнко, які були присутні при укладанні договору позики і підписалися у розписці. Старчик заперечував проти позову, посилаючись на те, що в присутності своєї дружини Олени Старчик повернув борг, але розписку в позивача не витребував.

Визначте, які факти входять до предмета доказування по цій справі. Вирішіть питання про належність і допустимість доказів у цій справі.

Задача №3. У суді розглядалася справа про встановлення батьківства. Позивачка звернулася до суду з проханням заслухати запис, зроблений за допомогою диктофона і який свідчить про визнання відповідачем свого батьківства.

До якого засобу доказування відноситься аудіо запис? Чи є цей запис допустимим доказом? Яке рішення може прийняти суддя?

Теми для рефератів

1. Електронні докази як засіб доказування в цивільному процесі.

2. Правова природа та значення преюдиційних фактів у цивільному процесі.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2,5

***Семінарське заняття № 7***

*Тема 7. Загальна характеристика позовного провадження.*

1. Загальна характеристика позовного провадження. Поняття та значення позовного провадження.

2. Поняття, види та елементи позову. Порядок подання позову.

3. Способи захисту відповідача від заявленого позову. Зміни у позовному спорі.

4.Забезпечення позову

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та елементи позову. Види позовів.

2. Право на позов і право на пред'явлення позову.

3. Об'єднання та роз'єднання позовів: поняття, підстави, правові наслідки.

4. Захист відповідача проти позову.Заперечення проти позову: поняття, види, значення. Зустрічний позов: поняття, умови пред'явлення.

5. Порядок забезпечення позову:

6. Підстави та види забезпечення позову.

7. Розгляд заяви про забезпечення позову, виконання ухвали про забезпечення позову.

8.Зустрічне забезпечення.

9.Заміна виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. За групами підготувати на вибір проєкт позовної заяви про:

-розірвання шлюбу;

-усунення перешкод у користуванні майном;

-стягнення грошових коштів за борговою розпискою;

-поновлення на роботі і оплату за час вимушеного прогулу.

2. Визначте та відобразіть у таблиці види позову.

| № | **Категорія цивільної справи** | **Вид позову** |
|---|---|---|
| 1 | про визнання батьківства та стягнення аліментів | |
| 2 | про визнання права власності на майно | |
| 3 | про визнання шлюбу недійсним | |

| | | |
|---|---|---|
| 4 | про відшкодування витрат на лікування та моральної шкоди, спричиненої дорожньо-транспортною пригодою | |
| 5 | про поновлення незаконно звільненого працівника на посаді | |
| 6 | про неналежне виконання умов договору позики | |
| 7 | про відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав | |
| 8 | про усунення перешкод в користуванні житловим приміщенням та вселення | |
| 9 | про визначення порядку користування квартирою | |
| 10 | про захист прав споживачів | |

3. Складіть порівняльну таблицю за таким зразком

| | **Оскарження ухвали про забезпечення позову** | **Зміна виду забезпечення позову** | **Скасування заходів забезпечення позову** |
|---|---|---|---|
| 1. Суб'єкт подання | | | |
| 2. Строки подання заяви (від моменту постановления ухвали про забезпечення позову | | | |
| 3. Суд, до якого подається заява | | | |
| 4. Наявність спеціальних умов для подання заяви | | | |

4. Розвяжіть задачу:

Задача №1. В.Морошко пред'явила позов до В.Скриги про стягнення аліментів на утримання дитини. Відповідач під час судового розгляду подав зустрічний позов про визначення місця проживання дитини з ним і поділ спільного майна подружжя.

Суд прийняв зустрічний позов, мотивуючи це рішення тим, що первісний і зустрічний позови взаємопов'язані.

Чи правильно діяв суд?

Задача №2. Зотова звернулася до суду з позовом до своєї доньки Рогожко про стягнення коштів на утримання дітей. У позові Зотова просила стягнути аліменти на утримання її онуків, дітей Рогожко – Микиту 5 років і Віру 4 роки через те, що її дочка залишила дітей їй на виховання і переїхала жити в інше місто, продавши квартиру, в якій вона мешкала і була зареєстрована разом із дітьми, і які тепер залишилися без засобів для існування.

Батько дітей за вчинення злочину позбавлений волі на 10 років. Позивач (бабуся) перебуває у скрутному матеріальному становищі, отримує маленьку пенсію. Мати категорично відмовляється взяти дітей до себе через те, що вона будує своє життя з новим чоловіком і народила йому немовля.

Суддя відмовив у прийнятті позову від Зотової про стягнення коштів на

утримання онуків.

Чи правильні дії судді? Кому належить право на позов у цьому випадку?

Задача №3. Г.Дроздова звернулась до суду з позовом до І.Дроздова про стягнення аліментів на утримання їх сина. Відповідач пред'явив зустрічний позов про визначення місця проживання дитини, вважаючи, що сину буде зручніше проживати з ним, а не з матір'ю, тому аліменти повинна сплачувати вона на користь І. Дроздова.

Суд відмовив у прийнятті зустрічного позову, мотивуючи відмову тим, що пред'явлена відповідачем зустрічна вимога не становить предмет судового розгляду, а повинна розглядатись органами опіки та піклування.

Чи правомірна відмова суду? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на норми Сімейного кодексу України. Які підстави прийняття зустрічного позову до спільного розгляду з первісним?

Теми для рефератів

1. Правова природа інституту групового позову в цивільному судочинстві.
2. Інститут забезпечення позову: проблемні питання

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2

***Семінарське заняття № 8***

*Тема 8. Відкриття провадження по справі. Підготовче провадження. Примирні процедури*

1. Поняття та передумови відкриття провадження.
2. Процесуальний порядок відкриття провадження у справі.
3. Поняття, мета, завдання та значення підготовчого провадження.
4. Підготовче судове засідання та процесуальні дії його учасників.
5. Примирення сторін як завдання підготовчого провадження.
6. Підстави, умови та порядок врегулювання спору за участю судді.
7. Спільні й закриті наради, припинення процедури та її процесуальні наслідки.
8. Медіація як позасудовий спосіб урегулювання спору під час судового провадження.
9. Зупинення провадження у зв’язку з проведенням медіації.
10. Мирова угода, порядок її затвердження судом і процесуальні наслідки.
11. Співвідношення медіації, мирової угоди та врегулювання спору за участю судді.
12. Судові виклики та повідомлення.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та передумови відкриття провадження.
2. Процесуальний порядок відкриття провадження у справі.
3.Поняття та значення підготовчого провадження.
4. Мета та завдання підготовчого провадження.

5. Зміст і порядок проведення підготовчого засідання.

6. Судові виклики та повідомлення.

7. Поняття та особливості медіації як позасудового способу врегулювання спору під час судового провадження.

8. Поняття мирової угоди та її зміст. Які вимоги встановлюються до мирової угоди?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Тестові завдання:

1. Заявами по суті справи є:

а) позовна заява;

б) відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив;

в) заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву;

г) всі варіанти відповідей вірні.

2. Позов пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше:

а) наступного дня передається судді;

б) другого дня передається судді;

в) третього дня передається судді;

г) сьомого дня передається судді.

3. Про повернення позовної заяви суд постановляє:

а) рішення;

б) постанову;

в) наказ;

г) ухвалу.

4. За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом:

а) одного дня з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків;

б) двох днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків;

в) трьох днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків;

г) п'яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків.

5. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє:

а) рішення;

б) постанову;

в) ухвалу;

г) всі варіанти відповідей невірні.

6. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується:

а) закриттям підготовчого засідання;

б) перенесенням підготовчого засідання;

в) закриттям провадження у справі;

г) перенесенням провадження у справі.

7. За результатами підготовчого засідання суд постановляє ухвалу про:

а) залишення позовної заяви без розгляду;

б) закриття провадження у справі;

в) закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті;

г) всі варіанти відповідей вірні.

8. У разі відмови позивача від позову суд постановляє про закриття провадження у справі:

а) рішення;

б) ухвалу;

в) постанову;

г) наказ.

2. Розв'яжіть задачу.

Задача №1. Суддя повернув позивачці В.Куриловій позовну заяву про визнання шлюбу недійсним між нею і Ф.Федько тому, що вона не додала до заяви свідоцтво про шлюб і не сплатила судового збору.

Чи правильні дії судді? Яким чином можна усунути недоліки позовної заяви?

Задача №2. Подружжя Коновалових уклало угоду про те, що майно, яке було придбано за час шлюбу, залишається в дружини, а вона, у свою чергу, не буде вимагати від чоловіка сплати аліментів на утримання дитини від шлюбу. Вони також домовились, що не будуть звертатись за вирішенням спору до суду.

Чи буде факт наявності такої угоди підставою для відмови у відкритті провадження у справі за позовом про поділ спільного майна подружжя? Чи є законною відмова від судового захисту?

3. Скласти порівняльну характеристику трьох способів врегулювання спору:медіація — врегулювання спору за участю судді — мирова угода. Визначити переваги та недоліки кожного механізму для сторін цивільного спору.

Теми для рефератів

1. Врегулювання спору за участі судді

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2,6,8

***Семінарське заняття № 9***

*Тема 9. Судовий розгляд цивільних справ (розгляд по суті). Заочний розгляд справи. Судові рішення суду першої інстанції.*

1. Судовий розгляд по суті цивільних справ

2. Особливості розгляду по суті справ у порядку спрощеного провадження

3. Заочний розгляд справи.

4. Ускладнення в процесі судового розгляду.

5. Судові рішення суду першої інстанції.

Завдання для перевірки знань:

1. Порядок судового розгляду цивільних справ у суді першої інстанції.

2. Складові частини судових засідань. Їх характеристика.

3. Поняття та процесуально-правова сутність спрощеного позовного провадження.

4. Порядок розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження.

5. Поняття та процесуально-правова сутність заочного розгляду справ.

6. Умови допустимості заочного розгляду справи, їх процесуально-правова характеристика

7. Особливості заочного розгляду справи та ухвалення заочного рішення.

8. Відкладення розгляду цивільної справи та оголошення судом перерви.

9. Зупинення провадження у справі. Відмінність відкладення розгляду справи від зупинення провадження у справі.

10. Поняття та форми судових рішень.

11. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення.

12. Зміст рішення суду (його складові частини).

13. Умови набрання законної сили судовим рішенням та його правові наслідки.

14. Усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив.

15. Ухвали суду, їх види та зміст.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Визначіть та відобразіть у таблиці дії, які повинен вчинити суд, якщо в момент перевірки явки учасників процесу з'ясувалося, що:

| № | Практична ситуація | Дії, які повинен вчинити суд |
|---|---|---|
| 1 | відповідач не повідомлений про день судового розгляду | |
| 2 | свідок написав на повістці, що відмовляється від явки до суду | |
| 3 | до повістки, яка вручена позивачеві, додана довідка про те, що він знаходиться в стаціонарному відділенні лікарні | |
| 4 | з поважних причин не з'явився експерт, письмовий висновок якого є в матеріалах справи | |
| 5 | в залі судового засідання присутні декілька підлітків, які оголосили себе групою підтримки свідка | |
| 6 | Особа, яка з'явилась в судове засідання в якості перекладача погано знає мову, на якій розмовляє позивач | |

2. Визначіть та відобразіть у таблиці, які дії повинен вчинити суд (закрити

провадження у справі, залишити заву без розгляду або вчинити інші процесуальні дії) в наступних практичних ситуаціях з нормативним обґрунтуванням своєї позиції:

| № | Практична ситуація | Дії суду | Нормативне обґрунтування |
|---|---|---|---|
| 1 | позивач двічі, а відповідач тричі без поважних причин не з'явилися в судове засідання | | |
| 2 | між подружжям укладено договір про передачу на вирішення третейському суду справи про розірвання шлюбу та поділ спільного сумісного майна | | |
| 3 | позивач, що пред'явив позов про авторство на художній твір, є недієздатним | | |
| 4 | працівник відмовився від позову про визнання незаконним його звільнення, оскільки його прийняли на роботу назад | | |
| 5 | сторони уклали мирову угоду у справі про визнання батьківства | | |
| 6 | позивач, який звернувся до суду з позовом про зміну причини звільнення, помер | | |
| 7 | позивачем по справі про компенсацію шкоди, заподіяної зіпсуттям вантажу при його перевезенні залізничним транспортом, не дотримано претензійного порядку | | |

3. Складіть таблицю за запропонованою схемою:

| **Розгляд справи за правилами загального позовного провадження** | **Розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження** |
|---|---|
| **Спільне:** | |
| | |
| **Відмінне:** | |
| | |

4. Складіть схему, яка містить порівняльно-правовий аналіз понять «судове рішення» та «судова ухвала».

5. Перевірте, чи правильно викладені резолютивні частини судових рішень:

1) стягнути з Дзигуненко О.В. щомісячні аліменти на утримання дочки Катерини 2018 року народження на користь Дзигуненко К.В, починаючи з 01 лютого 2023 року до повноліття дитини;

2) стягнути з Кормуш В.В., який проживає за адресою: м. Кривий Ріг, вул. Електрозаводська, 17/29 на користь Дригач В.В 7500 грн., одержаних в борг на три місяці для придбання матеріалів на ремонт квартири;

3) припинити діяльність засобу масової інформації, оскільки редакція газети порушила законодавство про засоби масової інформації.

6. Визначіть та відобразіть у таблиці, який процесуальний акт (рішення чи ухвалу) повинен ухвалити (постановити) суд під час розгляду:

| № | Практична ситуація | Рішення або ухвала |
|---|---|---|
| 1 | заяви відповідача про передачу справи до суду за місцем його проживання | |
| 2 | заяви Онуфрієнко про накладення арешту на автомобіль у порядку забезпечення її позову до колишнього чоловіка про поділ спільного сумісного майна | |
| 3 | заяви Крилова про розгляд його позовної заяви щодо поновлення на роботі в закритому судовому засіданні | |
| 4 | заяви Власенко про відстрочку виконання судового рішення | |
| 5 | заяви ТОВ «Цепелін» до Хороленко про виселення без надання іншого жилого приміщення | |

7. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Малиновський звернувся з позовом до Короновського про відшкодування 10 000 грн. моральної шкоди. В перше судове засідання з поважних причин не з’явився позивач і суддя відклав розгляд справи. В друге судове засідання не з’явився з поважних причин відповідач і суддя знов відклав розгляд справи. В третє судове засідання надійшло клопотання відповідача про розгляд справи за його відсутністю. Малиновський в судовому засіданні заявив два клопотання: перше – про заочний розгляд справи, друге – про зменшення розміру позовних вимог до 1000 грн.

Суддя не задовольнив жодного клопотання і пояснив позивачу, що при заочному розгляді справи позивач не може змінити розмір позовних вимог без повідомлення про це відповідача і постановив ухвалу про відкладення розгляду справи. Дайте правову оцінку діям судді.

Задача №2. Суд першої інстанції в ухвалі про відкриття провадження у справі зобов’язав позивача надати відповідні докази, які стосуються обрахунку заявленої ним до відшкодування боржником суми заборгованості за порушення кредитного договору.

Однак в обумовлений в ухвалі судом строк позивач не виконав покладений на нього обов’язок у зв’язку із чим суд прийняв рішення про залишення позову без розгляду.

Чи правомірними є дії суду? Відповідь обґрунтуйте.

Задача №3. Розглянувши цивільну справу за позовом Скаленко до співвідповідачів Корольових про стягнення боргу, суд ухвалив заочне рішення, при цьому у судове засідання не з'явився один із співвідповідачів.

Чи допустив суд процесуальні помилки? Відповідь обґрунтуйте.

Задача №3. У зв’язку із перебуванням позивача в тривалому службовому відрядженні суд з власної ініціативи зупинив провадження у справі. Після повернення позивача з відрядження (через три роки), провадження у справі було поновлено. У судовому засіданні відповідач просив суд відмовити в позові, посилаючись на пропуск строку позовної давності.

Чи може бути прийнята судом ця обставина як підстава для відмови у позові? Визначте правомірність дій суду та складіть відповідний процесуальний акт.

Задача №4. Розглядаючи справу по суті Саксаганський районний суд м.Кривого Рогу у зв'язку із неявкою без поважних причин на перше судове засідання представника позивача адвоката С. С. Донських з врахуванням думки учасників цивільної справи відклав розгляд цивільної справи призначивши дату наступного судового засідання. Однак, за два дні до дати наступного судового засідання адвокат С. С. Донських у зв'язку із раптовим погіршенням стану свого здоров'я звернувся до суду через канцелярію з клопотанням про повторне перенесення судового засідання.

Яке рішення в цій ситуації має бути прийняте судом? Відповідь обґрунтуйте.

Задача №5. До суду із позовною заявою про розірвання шлюбу звернулась М. Петришина. Суд ухвалив рішення про розірвання шлюбу, однак у рішенні суду не було визначено місце проживання неповнолітнього сина, хоча це питання обговорювалось у судовому засіданні та було вирішено по суті, що дитина залишається проживати із позивачкою.

Як має діяти М. Петришина? Який процесуальний акт має ухвалити суд?

Теми для рефератів

1. Мирова угода сторін у цивільному судочинстві.
2. Інститут заочного судового розгляду цивільної справи: значення та недоліки.
3. Преюдиційність судового рішення у цивільному судочинстві

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2

***Семінарське заняття № 10***

*Тема 10. Наказне провадження.*

1. Поняття та особливості наказного провадження.
2. Розгляд справи у порядку наказного провадження. Судовий наказ.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та особливості наказного провадження.
2. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ.
3. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Підстави та наслідки для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу.
4. Поняття та зміст судового наказу.
5. Скасування судового наказу.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Складіть схему, яка містить порівняльно-правовий аналіз понять «судове рішення» та «судовий наказ».

2. Скласти проєкти заяв про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку; про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника; про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

3. Тестові завдання:

1. В якому випадку стягувачеві не повертається сума судового збору:

а) у разі відмови у видачі судового наказу;

б) в разі скасування судового наказу;

в) у разі відмови у видачі судового наказу або в разі скасування судового наказу;

г) у разі не дотримання вимог, за якими може бути видано судовий наказ.

2. Про відмову у видачі судового наказу суддя постановляє:

а) рішення;

б) постанову;

в) ухвалу;

г) вирок.

3. Суд розглядає заяву про видачу судового наказу протягом:

а) п’яти днів з дня її надходження;

б) двадцяти днів з дня її надходження;

в) п’ятнадцяти днів з дня її надходження;

г) трьох днів з дня її надходження.

4. Протягом скількох днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів боржник має право подати заяву про його скасування до суду:

а) двадцяти;

б) десяти;

в) п’ятнадцяти;

г) п’яти.

5. Заявник має право відкликати заяву про видачу судового наказу:

а) до її розгляду судом;

б) на будь-якій стадії розгляду;

в) протягом десяти днів після відкриття провадження;

г) протягом п’яти днів після відкриття провадження.

6. У разі, якщо отримана інформація судом не дає можливості встановити у встановленому законом порядку місце перебування або проживання фізичної особи-боржника, суд:

а) відмовляє у видачі судового наказу;

б) видає судовий наказ;

в) постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу;

г) передає справу на розгляд третейського суду.

7. В ухвалі про скасування судового наказу суд за клопотанням боржника вирішує питання про:

а) поворот виконання судового наказу;

б) відмову у видачі судового наказу;

в) поворот виконання судового наказу в порядку, встановленому статтею 444 ЦПК України;

г) передачу судового наказу на розгляд апеляційного суду.

8. Судовий наказ як процесуальний документ одночасно є:

а) виконавчим документом;

б) виконавчим написом;

в) розпорядчим документом;

г) уповноважуючим документом.

4. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Жовтневим районним судом міста Кривого Рогу було видано судовий наказ. Копію судового наказу у передбачені ЦПК України строки було надіслано боржникові рекомендованим листом з повідомленням. Проте повідомлення про отримання боржником копії судового наказу не повернулося до суду. Не надійшла до суду й заява боржника про скасування судового наказу. Пройшло майже 20 днів, тому стягувач наполягав на видачі йому судового наказу для пред’явлення його до виконання. Суд видав судовий наказ.

Чи правомірні дії суду? Які дії суду, якщо заява про скасування судового наказу надійде з пропуском строку на звернення з такою заявою?

Задача №2. Після видачі судового наказу до суду звернувся стягувач з проханням скасувати судовий наказ, який був виданий на підставі вимоги про виплату нарахованої, але не виплаченої зарплати. Своє звернення він мотивував тим, що на роботі його попросили підписати відомість про те, що він отримав зарплату, оскільки діяльність підприємства перевіряється прокуратурою, та пообіцяли, що при покращенні фінансового стану підприємства вони виплатять йому зарплату у подвійному розмірі. Суд відмовив стягувачеві у прийнятті заяви про скасування судового наказу.

Чи правомірні дії суду? Аргументуйте свою відповідь з посиланням на норми ЦПК України.

Задача №3. До судді надійшла заява Присницької про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої суми заробітної плати, середнього заробітку за час затримки розрахунку та моральної шкоди, завданої невиплатою заробітної плати. Суддя ухвалою повернув заяву про видачу судового наказу стягувачу у частині несплати стягнення моральної шкоди через ненадання останнім документів, які підтверджують заявлені вимоги та несплату судового збору, в іншій частині – постановив ухвалу про відкриття наказного провадження.

Чи правильні дії суду? За якими вимогами може бути виданий судовий наказ?

Теми для рефератів

1. Порівняльно-правова характеристика наказного провадження за законодавством України та ЄС.

2. Співвідношення наказного провадження з іншими формами спрощеного

розгляду цивільних справ.

Опрацювання літератури:
Основна: 1-9
Додаткова: 1,2

***Семінарське заняття № 11***

*Тема 11. Окреме провадження*

1. Поняття та значення окремого провадження.
2. Загальні правила розгляду та вирішення справ окремого провадження
3. Особливості розгляду деяких категорій справ окремого провадження.

3.1.Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

3.2. Розгляд судом справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні гральних закладів та участі в азартних іграх.

3.3. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.

3.4. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

3.5. Розгляд судом справ про усиновлення.

3.6. Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі.

3.7. Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність.

3.8. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою.

3.9. Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.

3.10. Розгляд судом справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.

3.11. Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

3.12. Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису.

3.13. Розгляд судом справ про розкриття інформації, що становить професійну таємницюна ринках капіталу та організованих товарних ринках.

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття та правова природа окремого провадження.
2. Учасники справ окремого провадження та їх процесуально-правове становище
3. Процесуальний порядок розгляду справ окремого провадження.
4. Які особливості розгляду справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи?
5. Які підстави та порядок визнання фізичної особи недієздатною?

6. За яких умов та в якому порядку може бути поновлено цивільну дієздатність фізичної особи?

7. Які особливості розгляду справ про обмеження фізичної особи у відвідуванні грального закладів та участі в азартних іграх?

8. Хто має право звернутися до суду із заявою про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності та які умови її задоволення?

9. Розкрийте порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

10. Які правові наслідки оголошення фізичної особи померлою?

11. У чому полягають особливості судового розгляду справ про усиновлення?

12. Які особливості встановлення фактів, необхідних для відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі?

13. Який порядок передачі безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність?

14. За яких умов спадщина може бути визнана судом відумерлою?

15. Які особливості судового розгляду заяв про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку?

16. Які процесуальні особливості розгляду справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу?

17. У яких випадках суд може розкрити інформацію, яка містить банківську таємницю?

18. Які особливості розгляду справ про видачу та продовження обмежувального припису?

19 Що становить професійну таємницю на ринках капіталу та організованих товарних ринках та в якому порядку може бути розкрита відповідна інформація?

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти схему, яка відображає відмінність окремого провадження від позовного та наказного провадження.

2. Знайти в Єдиному державному реєстрі судових рішень 5-10 ухвал про залишення заяви без розгляду, в яких під час розгляду справи у порядку окремого провадження виник спір про право, та проаналізувати їх. Які саме підстави зумовили виникнення спору про право між учасниками справи? Чи спір було виявлено впродовж розгляду справи чи у вирішенні питання про її відкриття? Чи є процесуальні наслідки виявлення спору на різних стадіях провадження у справі?

3. Порівняйте правові наслідки: - обмеження цивільної дієздатності; - визнання фізичної особи недієздатною; - поновлення цивільної дієздатності.

4. Тестові завдання:

1. Особами, які можуть подавати заяву про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи є:

а) члени сім'ї;

б) члени сім'ї, органи опіки та піклування;

в) наркологічний або психіатричний заклад;

г) члени сім’ї, орган опіки та піклування, заклад з надання психіатричної допомоги.

2. Обов’язковими учасниками розгляду справи про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності є:

а) заявник, один або обидва батьки (усиновлювачі) або піклувальник;

б) заявник, один або обидва батьки (усиновлювачі) або представник органу опіки та піклування;

в) заявник або піклувальник;

г) заявник, один або обидва батьки (усиновлювачі) або піклувальник, а також представник органу опіки та піклування.

3. Заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою подається до суду:

а) за місцем проживання заявника;

б) за місцем проживання фізичної особи;

в) за останнім місцем перебуванням заявника або фізичної особи;

г) за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

4. Суд розглядає справу про усиновлення дитини за обов’язковою участю:

а) заявника, органу опіки та піклування або уповноваженого органу виконавчої влади, а також дитини, якщо вона за віком і станом здоров’я усвідомлює факт усиновлення, з викликом заінтересованих та інших осіб;

б) заявника та дитини;

в) заявника, органу опіки та піклування або уповноваженого органу виконавчої влади;

г) заявника, органу опіки та піклування або уповноваженого органу виконавчої влади, а також дитини.

5. Заява про визнання спадщини відумерлою подається до суду:

а) за місцем відкриття спадщини;

б) за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини;

в) за місцем реєстрації заявника;

г) за місцем відкриття спадщини або за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини.

6. Суд відмовляє в прийнятті заяви про визнання спадщини відумерлою, якщо заява подана:

а) до закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини;

б) до закінчення одного року з часу відкриття спадщини;

в) до закінчення трьох років з часу відкриття спадщини;

г) до закінчення п’яти років з часу відкриття спадщини.

7. Хто є заінтересованими особами у справах про видачу обмежувального припису:

а) особи, стосовно яких подано заяву про видачу обмежувального припису;

б) фізичні особи, прав та інтересів яких стосується заява про видачу обмежувального припису;

в) органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції;

г) особи, стосовно яких подано заяву про видачу обмежувального припису також можуть бути інші фізичні особи, прав та інтересів яких стосується заява про видачу обмежувального припису, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції.

8. Визначте, які з наведених справ розглядаються в порядку окремого провадження:

а) визнання фізичної особи недієздатною;

б) розірвання шлюбу;

в) усиновлення;

г) визнання правочину недійсним;

д) оголошення фізичної особи померлою;

4. Розвяжіть задачу.

Задача №1. Третякова звернулась до суду з заявою про встановлення факту родинних відносин. Заявниця посилалася на те, що після смерті її рідної сестри Овчаренко відкрилася спадщина на 1/2 житлового будинку та на грошовий вклад. Спадкоємців першої черги немає, а вона не може одержати в нотаріальній конторі свідоцтво про право на спадщину, оскільки у свідоцтві про народження сестри та в її свідоцтві про народження різні записи прізвища та по батькові. У судовому засіданні було встановлено, що майно, на яке претендує заявниця, було визнане відумерлим і перейшло у власність територіальної громади. Заявниця вважає, що це було здійснено з порушенням закону та її інтересів. Розглянувши справу, суд на підставі пояснень заявниці, показань свідків та наданих заявницею письмових доказів задовольнив заяву, визнав Третякову та Овчаренко рідними сестрами. Чи правомірні дії суду?

Задача №2. Подружжя Кононенко поїхали на вихідні у м. Трускавець святкувати день народження своїх дітей. Виходячи із потяга Дніпро – Трускавець вони забули портмоне в якому серед інших речей знаходилося і їх свідоцтво про одруження. Про цю втрату вони довідались уже перебуваючи у місті Трускавець. Проте повернувшись назад у м. Дніпро їм так і не вдалося знайти втрачене портмоне з відповідними документами.

З огляду на ситуацію, яка склалася, чи є підстави для звернення подружжям Кононенко до суду про встановлення факту їхнього одруження?

Задача №3. Члени сім'ї фізичної особи звернулися до суду із заявою про визнання її недієздатною, посилаючись на наявність психічного розладу. Суд встановив, що особа може усвідомлювати значення своїх дій та частково контролювати свою поведінку.

Визначте, чи є підстави для задоволення заяви. Які докази мають бути досліджені судом?

Теми для рефератів

1. Доказування та докази в окремому провадженні.

2. Дія принципу диспозитивності в окремому провадженні.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9
Додаткова: 1,2

***Семінарське заняття № 12***

*Тема 12. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку.*

1. Об'єкти апеляційного оскарження.
2. Право апеляційного оскарження і процесуальний порядок його реалізації
3. Прийняття апеляційної скарги до розгляду і підготовка розгляду справи апеляційним судом
4. Розгляд справи судом апеляційної інстанції
5. Повноваження суду апеляційної інстанції

Завдання для перевірки знань:

1. Об'єкти апеляційного оскарження.
2. Право апеляційного оскарження рішення та механізм його реалізації.
3. Форма і зміст апеляційної скарги.
4. Порядок розгляду апеляційної скарги судом апеляційної інстанції.
5. Повноваження суду апеляційної інстанції.
6. Підстави для скасування рішення та ухвали суду першої інстанції.
7. Постанови та ухвали суду апеляційної інстанції

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Опрацювати основні положення постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10. 2008 року «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку»;
2. Знайти в Єдиному державному реєстрі судових рішень ухвали різних судів апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження. Які є підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження?
3. Скласти проект апеляційної скарги на рішення (ухвалу) у цивільній справі.
4. Тестові завдання:

1. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом:
а) десяти днів з дня його проголошення;
б) п'ятнадцяти днів з дня його проголошення;
в) тридцяти днів з дня його проголошення;
г) шестидесяти днів з дня його проголошення

2. Апеляційна скарга на ухвалу суду подається протягом:
а) десяти днів з дня її проголошення;
б) п'ятнадцяти днів з дня її проголошення;
в) тридцяти днів з дня її проголошення;
г) шестидесяти днів з дня її проголошення

3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається:
а) з відкриття першого судового засідання;

б) з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи;

в) з відкриття першого судового засідання, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи;

г) через п'ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження.

4. На який строк за клопотанням сторони суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи:

а) не більше як на десять днів;

б) не більше як на п'ятнадцять днів;

в) не більше як на двадцять днів;

г) не більше як на тридцять днів.

5. В яких випадках суд апеляційної інстанції залишає апеляційну скаргу без задоволення, а судове рішення без змін:

а) якщо визнає, що суд першої інстанції ухвалив судове рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права;

б) якщо визнає, що суд першої інстанції ухвалив судове рішення з додержанням норм матеріального права;

в) якщо визнає, що суд першої інстанції ухвалив судове рішення з додержанням норм процесуального права;

г) якщо визнає, що суд першої інстанції порушив строки розгляду справи.

6. Які скарги розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників:

а) апеляційні скарги, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження;

б) апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

в) апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше двохста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

г) апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження.

7. Які процесуальні документи мають права подати учасники справи до суду апеляційної інстанції:

а) заперечення;

б) відзив;

в) клопотання;

г) зустрічний позов

5. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Балихін та Юхимець пред’явили позов до Власенко про відшкодування матеріальної шкоди. Позивачі зазначили, що з вини відповідача трапилася ДТП. Відповідач, керуючи власним автомобілем, виїхав на полосу зустрічного руху, де зіткнувся з автомашиною, якою керував Балихін, буксируючи причіп Юхимця, внаслідок чого у одного з них було пошкоджено автомобіль, а у другого – автомобільний причіп. Оскільки добровільно

відшкодувати завдані збитки відповідач відмовився, позивачі просили задовольнити їх вимоги.

Рішенням Саксаганського районного суду позовні вимоги задоволено, з відповідача на користь позивачів стягнуто кошти на відшкодування шкоди та судові витрати. При вирішенні спору суд виходив з того, що шкоду позивачам заподіяно джерелом підвищеної небезпеки, оскільки відповідач не довів, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого, він зобов'язаний її відшкодувати. В апеляційній скарзі відповідач просив скасувати рішення суду першої інстанції і ухвалити нове рішення, посилаючись на те, що місцевий суд неправильно застосував норму матеріального права.

Чи підлягає прийняттю та розгляду скарга відповідача? Чи є підстави для скасування рішення і ухвалення нового рішення?

Задача №2. Районний суд прийняв рішення у справі за позовом Іванова до ТОВ «Шлях» про відшкодування моральної шкоди. У задоволенні позову було відмовлено.

Іванов подав апеляційну скаргу на рішення районного суду, посилаючись на його незаконність та необґрунтованість. В апеляційній скарзі він просив рішення суду скасувати та витребувати нові докази, оскільки він вважав, що наданих районному суду доказів достатньо для задоволення його позову.

Апеляційну скаргу було залишено без руху, та зазначено, що: 1) скарга не надрукована, а її рукописний текст неможливо прочитати; 2) не зазначено дати подання апеляційної скарги, 3) не конкретизовано клопотання про скасування рішення суду; 4) відсутні копії скарг та доданих до неї документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі; 5) скаргу написано не державною мовою; 6) не зазначено поважність причин неподання доказів до районного суду та не обґрунтовано прохання про витребування нових доказів.

Чи правильні дії судді? Чи всі зазначені вище вказівки суду є підставами для залишення апеляційної скарги без руху? В яких випадках нові докази можуть бути витребувані при апеляційному перегляді справи?

Теми для рефератів

1. Право апеляційного оскарження: суб'єктивні, об'єктивні та формальні передумови його реалізації.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2,11,13

***Семінарське заняття № 13***

*Тема 13. Касаційне провадження*.

1. Об'єкт касаційного оскарження
2. Право касаційного оскарження і процесуальний порядок його реалізації
3. Прийняття касаційної скарги до розгляду.
4. Підготовка розгляду справи судом касаційної інстанції, попередній та судовий розгляд справи у касаційному порядку.

5. Повноваження суду касаційної інстанції

6. Постанови суду касаційної інстанції

Завдання для перевірки знань:

1. Право касаційного оскарження: суб'єкти, об'єкти, порядок реалізації.

2. Особливості відкриття касаційного провадження.

3. Процесуальний порядок, межі та строки розгляду скарг судом касаційної інстанції.

4. Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави для скасування судових рішень.

5. Постанова та ухвала суду касаційної інстанції: порядок прийняття та зміст

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Опрацювати основні положення постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ у касаційному порядку» від 14.06.2012 р.;

2. Скласти схему, яка містить порівняльно-правовий аналіз інститутів «апеляційне провадження» та «касаційне провадження» за запропонованим прикладом.

| | **Апеляційне провадження** | **Касаційне провадження** |
|---|---|---|
| Суб'єкти звернення | | |
| Об'єкти оскарження | | |
| Підстави звернення | | |
| Строки звернення | | |
| Порядок розгляду справи | | |
| Повноваження суду | | |

3. Скласти проєкт касаційної скарги на рішення (ухвалу) у цивільній справі.

4. Тестові завдання:

1. У разі пропуску строку на касаційне оскарження:

а) особа не має права на оскарження;

б) особа має право знову звернутися до суду апеляційної інстанції; в) особа може реалізувати це право через окружний суд;

г) особа, якій повне судове рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновленного пропущеного строку на касаційне оскарження.

2. Заява про приєднання учасників справи до касаційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали, подається:

а) до початку розгляду справи в суді касаційної інстанції;

б) двадцяти днів з дня подання касаційної скарги;

в) протягом тридцяти днів з дня подання касаційної скарги;

г) протягом семі днів з дня подання касаційної скарги.

3. Особа, яка подала касаційну скаргу, до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження має право її:

а) відкликати;

б) доповнити;

в) змінити;

г) відмовитись

4. Постанова суду касаціїної інстанції є:

а) остаточною і оскарженню не підлягає;

б) не є обов'язковими для суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи;

в) на розсуд суду подається для суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи;

г) взагалі не подається для суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи

5. Чи мають право сторони між собою укласти мирову угоду під час касаційного розгляду?

а) не мають такого права;

б) так, під час попереднього розгляду справи;

в) так , на будь якій стадії розгляду справи;

г) так, після подання касаційної скарги.

6. Постанова суду касаційної інстанції:

а) виготовляється в письмовій формі і містить в собі вступну, описову, мотивувальну частини;

б) виготовляється в письмовій формі і містить в собі вступну, описову, мотивувальну, резолютивну частини.

в) виготовляється в письмовій формі і містить в собі описову, мотивувальну, резолютивну частини.

г) виготовляється в письмовій формі і містить в собі вступну, мотивувальну, резолютивну частини.

5. Розв’яжіть задачу.

Задача №1. Рішенням Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу з Осипової було стягнуто на користь ТОВ «Техніка» за нестачу товару 15 тис.грн. В касаційній скарзі відповідачка просила зменшити розмір стягуваної з неї суми до 2 тис.грн., посилаючись на своє скрутне матеріальне положення, оскільки вона має трьох дітей, яких виховує без чоловіка та одержує мінімальну зарплату.

Чи буде розглядатися скарга Осипової судом касаційної інстанції? Які дії суду касаційної інстанції?

Задача №2. Підприємство пред’явило до суду позов про виселення подружжя Макаренко з неповнолітніми дітьми з належного їм на праві приватної власності будинку у зв’язку з передачею земельної ділянки підприємству. Районний суд позов задовольнив. На це рішення, після безрезультатного звернення до суду апеляційної інстанції, подала касаційну скаргу мати В. Макаренко – С.Рапан, посилаючись на те, що проживати в наданій у зв’язку із

зносом будинку квартирі спільно з невісткою не бажає. Крім того, вона зазначала, що суд необґрунтовано не залучив її до участі в справі, не викликав у судове засідання і не вислухав її заперечення по суті спору. Суддя прийняв касаційну скаргу С.Рапан та за результатами її розгляду направив справу до суду першої інстанції. Проаналізуйте дії судді.

Задача №3. Верховний суд ознайомлюючись із матеріалами справи, що перебувала у його провадженні дійшов висновку про те, що судом першої інстанції при розгляді справи по суті було здійснено допит свідків з порушенням обумовлених ЦПК України вимог. Зокрема перед початком здійснення допиту не усі свідки були видалені із зали судового засідання, а також перед дачею ними показань їх не було приведено до присяги. Тому Верховний суд прийняв ухвалу на підставі якої зобов'язав цих свідків надати у письмовій формі пояснення щодо поставлених їм запитань при розгляді справи по суті. Чи правомірними є дії Верховного суду як суду касаційної інстанції? Відповідь обґрунтуйте.

Теми для рефератів

1. Теоретичні та практичні аспекти апеляційного і касаційного перегляду судових рішень в цивільному судочинстві.
2. Суб'єкти права касаційного оскарження.
3. Межі розгляду цивільної справи судом касаційної інстанції.

Опрацювання літератури:

Основна: 1, 3-5, 7

Додаткова: 1, 2, 12

***Семінарське заняття № 14***

*Тема 14. Позаінстанційні провадження з перегляду судових рішень та у справах про оскарження визнання та виконання рішень третейських судів, МКА та судів інших держав.*

1. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами
2. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень МКА, виконання рішень іноземних судів, МКА в Україні, надання дозволів на примусове виконання рішень третейських судів.

Завдання для перевірки знань:

1. Значення та особливості провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами. Підстави перегляду.
2. Суб'єкти та об'єкти перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
3. Подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами: строки, вимоги до заяви та порядок її подання.
4. Порядок розгляду заяви про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
5. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів,

оспорювання рішень МКА, виконання рішень іноземних судів, МКА в Україні, надання дозволів на примусове виконання рішень третейських судів.

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Скласти схему, яка містить порівняльно-правовий аналіз понять «нові докази» та «нововиявлені обставини».

2. Опрацювати основні положення постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами» від 30 березня 2012 року.

3. Знайти у Єдиному державному реєстрі судових рішень судові рішення про залишення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами без розгляду та проаналізувати підстави їх ухвалення. Узагальнити ці підстави. Скласти перелік доказів у справах, на які сторони зазвичай посилаються, як на нововиявлені обставини.

4. Підготувати проєкт заяви про перегляд рішення суду на підставі п.п. 1-3 ч.2 ст. 423 ЦПК України за групами.

5. Складіть таблицю, яка містила б перелік багатосторонніх міжнародних договорів за участю України, в яких закріплені правила визначення міжнародної підсудності цивільних справ.

6. Розв'яжіть задачу.

Задача №1. 25.06.2018 року шлюб між К.Л.Ільченко та О.П.Ільченко було розірвано у судовому порядку. К.Л.Ільченко звернулась із позовом про стягнення аліментів на утримання їх неповнолітнього сина у розмірі 5000 грн. Суд задовольнив позовні вимоги у повному обсязі. 21.05.2023 року у О.П.Ільченко народилась трійня від жінки, з якою він перебуває у новому шлюбі. У зв'язку з тим, що він мав намір зменшити розмір аліментів, звернувся до суду із заявою про перегляд рішення у зв'язку із нововиявленими обставинами.

Чи можна вказані обставини вважати нововиявленими? Яким чином має діяти суд?

Задача №2. Рішенням районного суду з Л.Є. Протченко стягнуто аліменти на користь його сина Енея до повноліття останнього. Через рік судом ухвалене рішення про визнання недійсним запис про батьківство у свідоцтві про народження Енея. На підставі цього прокурор звернувся з заявою про перегляд рішення у зв'язку із нововиявленими обставинами. Розглянувши вказану заяву, суддя відмовив у її задоволенні, вказавши, що в даному випадку необхідно подавати позов про звільнення Л.Є.Протченка від сплати аліментів.

Яким особам надано право подавати заяву про перегляд рішень за нововиявленими або виключними обставинами? Чи має таке право прокурор у вказаній ситуації? Який порядок розгляду заяви про перегляд рішення за нововиявленими або виключними обставинами? Дайте висновок щодо законності дій судді.

Теми для рефератів

1. Процесуально-правові аспекти виконання рішень Міжнародного комерційного арбітражу при Торгово-промисловій палаті України.

2. Застосування статті 1 протоколу 1 Конвенції про захист прав людини і основних свобод при розгляді цивільних справ судами України.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1

***Семінарське заняття № 15***

*Тема 15. Виконання судових рішень у цивільних справах*.

1. Органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів

2. Звернення судових рішень до виконання

3. Виконавче провадження та його учасники.

4.Здійснення виконавчого провадження. Процесуальні заходи у виконавчому провадженні

5. Окремі питання виконавчого провадження, що виникають у цивільному процесі. Поворот виконання.

6. Судовий контроль за виконанням судових рішень

Завдання для перевірки знань:

1. Поняття і сутність виконавчого провадження.

2. Органи, що здійснюють примусове виконання судових рішень.

3. Учасники виконавчого провадження

4. Загальні правила виконання судових рішень

5. Відстрочення та розстрочення виконання судових рішень. Зміна порядку та способу їх виконання.

6. Поворот виконання рішення.

7. Окремі питання виконавчого провадження, що виникають у цивільному процесі.

8. Судовий контроль за виконанням судових рішень.

9. Судові рішення, які підлягають негайному виконанню

Завдання для самостійної роботи студента.

1. Проаналізувати статистику виконання рішень суду у справах про стягнення аліментів за останні два роки та визначити які способи примусового стягнення є найбільш дієвими.

2. Тестові завдання:

1. Вказати правильну відповідь «суд допускає негайне виконання рішень у справах про…»

а) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;

б) визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;

в) визнання спадщини відумерлою;

г) стягнення аліментів - у межах суми платежу за один місяць.

2. Хто має право звернутися до суду із заявою про роз'яснення рішення, яке підлягає виконанню:

а) стягувач;

б) боржник;

в) державний виконавець;

г) сторони виконавчого провадження, державний виконавець.

3. Рішення про відстрочку або розстрочку виконання:

а) визначається тільки судом;

б) визначається державним виконавцем за власною ініціативою;

в) визначається керівником органу ДВС за заявою сторін;

г) визначається державним виконавцем за заявою сторін.

4. Які твердження є вірними щодо заміни сторони виконавчого провадження?

а) за поданням державного виконавця або за заявою сторони суд замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником;

б) суд за власною ініціативою замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником;

в) неявка сторін та інших осіб є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження;

г) суд у десятиденний строк розглядає це питання у судовому засіданні без повідомлення сторін та заінтересованих осіб.

5. Особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на майно у строк:

а) десять днів після накладення арешту на таке майно;

б) 30 днів після накладення арешту на таке майно;

в) пів року після накладення арешту на таке майно;

г) строк не визначений.

6. Хто має право звернутись до суду із заявою про виправлення помилки, допущеної при оформленні або видачі виконавчого листа

а) стягувач, боржник та державний виконавець;

б) стягувач, боржник, державний виконавець та прокурор;

в) лише державний виконавець;

г) стягувач та боржник

7. Хто може відкласти виконавчі дії за заявою стягувача або за заявою боржника, або з власної ініціативи?

а) суддя;

б) державний виконавець;

в) приватний виконавець;

г) нотаріус.

3. Розв'яжіть задачу.

Задача №1. По справі за позовом Шинкаренко до Рисова про визнання батьківства та стягнення аліментів рішення суду було ухвалено на користь позивачки та примусово виконано. Згодом справа надійшла до касаційного суду

та судові рішення у справі були скасовані, справа була розглянута судом першої інстанції повторно та у задоволенні позову було відмовлено.

Як відповідачу у справі вирішити питання про повернення коштів стягнутих з нього аліментів на користь позивачки? Визначте учасників, строки та порядок вчинення процесуальних дій у цьому випадку.

Задача №2. Боржник Леонов звернувся до суду зі скаргою на дії державного виконавця Котигорошко, який стягнув з нього виконавчий збір. Скаргу Ленов мотивував тим, що виконав виконавчий документ добровільно після спливу 10 днів з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження.

Яке рішення має винести суд?

Задача №3. Суддя Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу видала судовий наказ про стягнення з Ткаліченка 24 000 грн. на користь Власенко. Власенко звернувся до державної виконавчої служби за місцем свого проживання з вимогою провести примусове виконання судового наказу. Державний виконавець відмовив Власенко в прийнятті судового наказу до виконання, пояснивши, що може виконати тільки виконавчий лист.

Які помилки допущені в пред'явленні та в прийнятті виконавчого документа до виконання? Які документи є виконавчими?

Теми для рефератів

1. Проблеми виконання судових рішень у цивільних справах.
2. Проблемні питання визнання і виконання іноземних судових рішень.

Опрацювання літератури:

Основна: 1-9

Додаткова: 1,2,7

***Семінарське заняття № 16***

*Тема 16. Електронне судочинство. Особливості роботи з реєстрами, що містять судову практику та забезпечують примусове виконання рішень.*

1. Єдиний державний реєстр судових рішень та HUDOC як основні реєстри, що містять судову практику.
2. Особливості та структура Єдиного державного реєстру судових рішень, властивості полів.
3. Особливості та структура реєстру судових рішень HUDOC. Фільтрування пошукової інформації HUDOC.
4. Діджиталізація судочинства: сучасний стан та подальші кроки.
5. Єдина судова інформаційна-телекомунікаційна система (ЄСІКС). Модулі ЄСІКС.
6. «Електронний суд» як підсистема ЄСІКС. Основний функціонал сервісу та правила користування.
7. Веб-портал «Судова влада України».
8. Державні реєстри, що забезпечують примусове виконання рішень

8.1. Поняття та зміст Автоматизованої системи виконавчого провадження.

8.2. Поняття та зміст Єдиного реєстру боржників.

8.3. Поняття та зміст Єдиного реєстру приватних виконавців України.

Завдання для перевірки знань:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень: функціонал та призначення.

2. Призначення бази даних HUDOC та її функціонал.

3. Структура Єдиного державного реєстру судових рішень, властивості полів.

4. Які рішення не підлягають оприлюдненню?

5. Які рішення оприлюднюються через певний час після ухвалення?

6. Особливості пошуку судових рішень та властивості полів.

7. Які особливості бази даних Європейського суду з прав людини HUDOC?

8. Що таке Єдина судова інформаційно-комунікаційна система (ЄСІКС) і які її функції?

9. Які модулі входять до складу ЄСІКС та які завдання вони виконують?

10. Які переваги електронного судочинства для учасників судового процесу?

11. Що таке «Електронний суд» та які його основні функції?

12. Які можливості надає «Електронний суд» для учасників судового процесу?

13. Які переваги та недоліки використання системи «Електронний суд» порівняно з паперовим судочинством?

14. Яку інформацію можна знайти на веб-порталі «Судова влада України»?

15. Як за допомогою порталу «Судова влада України» можна знайти інформацію про судові рішення та розклад судових засідань?

16. Які відомості містить Єдиний реєстр боржників?

Завдання для самостійної роботи студента.

Завдання №1: - знайти судову практику щодо визнання договору купівлі-продажу недійсним за останній рік (мінімум 10 прикладів);

- знайти у Єдиному державному реєстрі судових рішень притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП за останні 6 місяців в практиці судів Дніпропетровської області (мінімум 10 прикладів).

- знайти за допомогою реєстру рішень ЄСПЛ (HUDOC) справи, у яких заявник повідомляє про порушення ст. 3 «Заборона катування» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (мінімум 10 рішень).

- знайти за допомогою реєстру рішень ЄСПЛ (HUDOC) справи, за якими винесено остаточне рішення Європейським Судом з прав людини у зв'язку з порушенням ст. 8 «Право на повагу» до приватного і сімейного життя Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (мінімум 10 рішень).

Результати вищезазначених завдань повинні бути оформлені у вигляді таблиці, де повинні зазначатися: номер справ, дата, назва рішення, до яких висновків прийшов суд.

Завдання №2. Скласти схему модулів ЄСІКС та взаємодію між елементами.

Завдання №3. Порівняйте рівень цифровізації судових процесів в Україні та країнах Європейського Союзу. Визначте основні відмінності та перспективи розвитку електронного судочинства в Україні.

Завдання №4. Визначити за допомогою сайту «Судова влада України», чи розглядаютьс і де саме справи, де сторони мають прізвище здобувача вищої освіти (з уточненням суду, категорії справи), які справи призначені до розгляду у відповідному місцевому суді в день проведення практичного заняття.

Завдання №5. Проведіть порівняльний аналіз між поданням документів до суду в паперовій формі та через систему «Електронний суд». Визначте основні переваги та недоліки кожного способу. Зробіть висновки щодо того, в яких ситуаціях використання «Електронного суду» є найбільш доцільним. Оформіть аналіз у вигляді таблиці або короткого письмового звіту.

Теми для рефератів

1. Єдиний державний реєстр судових рішень та HUDOC: особливості функціонування та значення для правозастосування.

Опрацювання літератури:

Основна: 5-9

Додаткова: 1,2,14

**Поточне та підсумкове оцінювання.**

| **I. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ** | | |
|---|---|---|
| Складові поточного контролю результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти | Форма підсумкового контролю | |
| | **іспит** | |
| | за формами навчання | |
| | **денна** | **заочна** |
| **Поточний контроль** | | |
| Знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях | 20 | 10 |
| Виконання модульних контрольних робіт | 10 | 10 |
| Виконання і захист завдань самостійної роботи | 10 | 20 |
| Професійні комунікації за компонентом | 5 | 5 |
| Наукова робота | 5 | 5 |
| **Підсумковий контроль** | | |
| | 50 | 50 |

| | | |
|---|---|---|
| **УСЬОГО** | 100 | 100 |
| | | |

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого здобувача, академічної групи, курсу.

Контроль знань здійснюється у вигляді:

1) поточного контролю знань ;
2) підсумкового контролю знань .

Поточний контроль знань здобувача є невід'ємною частиною всього навчального процесу і засобом виявлення ступеню засвоєння здобувачем програмного матеріалу.

**Підсумковий контроль результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти**

1. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння категоріальним апаратом, фаховою термінологією та теоретичними знаннями;
- вміння демонструвати практичні навички при розв’язуванні задач, вирішенні ситуацій;
- вміння продемонструвати креативність та системність знань, володіння сучасними методами, методиками при вирішенні практичних питань.

2. Загальна підсумкова оцінка вивчення освітнього компоненту з підсумковим контролем у формі екзамену складається із суми результатів поточного та підсумкового контролю, яка фіксується в екзаменаційній відомості. Якщо за результатами екзамену здобувач вищої освіти набрав менше 30 балів, вважається, що він не склав екзамен. В цьому випадку підсумкова оцінка складається лише з результатів поточного контролю, яка і фіксується в екзаменаційній відомості.

3. Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали від 21 до 59 балів (включно), після належної підготовки мають право повторно скласти екзамен.

Перескладання екзамену з дисципліни дозволяється двічі (вдруге – комісії). У загальному підсумковому оцінюванні рівня результатів освітньої діяльності цих здобувачів вищої освіти враховується результат поточного контролю рівня знань, умінь та навичок.

Здобувачі вищої освіти, які за сумарним результатом поточного і підсумкового контролю у формі екзамену набрали менше 21 бала, не допускаються до повторного складання екзамену.

Вони повинні вивчати освітній компонент за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи, після чого здобувач вищої освіти допускається до перескладання екзамену.

Зміст даного пункту розповсюджується на здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання.

4. Порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного

вивчення освітнього компоненту регулюється Положенням про порядок повторного проходження контрольних заходів та повторного вивчення дисципліни.

**Освітній процес в Університеті відбувається за такими формами:**

1) навчальні заняття;

2) самостійна робота;

3) практична підготовка;

4) контрольні заходи.

**Основними видами навчальних занять в Університеті є:**

1) лекція;

2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне, факультативне заняття;

3) контактне заняття;

4) консультація.

**Лекція** – це основна форма проведення навчального заняття, що є логічно довершеним, науково обґрунтованим і систематизованим викладом певного наукового чи науково-методичного питання, ілюстрованим за необхідності засобами наочності та демонстрацією результатів досліджень.

Лекція покликана формувати у здобувачів вищої освіти основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрям, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти з відповідного освітнього компонента.

Лекція повинна охоплювати все нове, що є в законодавчих та інших нормативно-правових актах, у фаховій і навчальній літературі, висвітлювати динаміку змін та актуальні проблемні питання. У процесі викладення лекційного матеріалу можуть використовуватися результати науково-дослідної роботи лектора і викладачів кафедри, лекція повинна мати проблемний характер.

**Практичне заняття** – це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень освітнього компонента і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання практичних завдань.

**Самостійна робота здобувачів вищої освіти** – це форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачами вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи є засвоєння в повному обсязі освітньої програми і послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця.

У ході самостійної роботи здобувачів вищої освіти має перетворитися на активного учасника освітнього процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в

інформаційному просторі.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача вищої освіти, визначається навчальним планом і становить, як правило, не менше як 1/3 і не більше як 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретного освітнього компонента.

**Науково-дослідницька робота** – це форма організації наукової та дослідницької роботи здобувачів вищої освіти, за якої вони залучаються до активної самостійної (або під керівництвом викладача) науково-дослідницької діяльності для формування наукового світогляду, розвитку науково- дослідних умінь, навичок творчого вирішення практичних завдань; це форма сприяння молодим дослідникам в опануванні методології та методів наукового пошуку.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти в Університеті відбувається за трьома основними напрямами: науково-дослідницька робота в освітньому процесі; науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час; науково-організаційні заходи – конференції, конкурси,

олімпіади та ін.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у освітньому процесі є обов'язковою і визначається навчальними планами і робочими навчальними планами (спеціальні лекційні курси з основ наукових досліджень, різні види навчальних занять з елементами наукових досліджень тощо).

Виконання науково-дослідницької роботи у процесі вивчення освітніх компонентів відбувається за умов оптимального співвідношення репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимального насичення занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти у позанавчальний час є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

**Індивідуальне завдання** – одна з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти і має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які здобувачі вищої освіти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні дослідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Складовою індивідуальних завдань є підготовка курсових і кваліфікаційних робіт, яка здійснюється відповідно до робочого навчального

плану і вимог до їх змісту.

Види індивідуальних завдань, терміни їх видачі, виконання і захисту встановлюються кафедрою у силабусі.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачами вищої освіти самостійно з одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт з комплексної тематики кількома здобувачами вищої освіти.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання:

| Т1 | Т2 | Т3 | Т4 | Т5 | Т6 | Т7 | Т8 | Т9 | Т10 | Т11 | Т12 | Т13 | Т14 | Т15 | Т16 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | | | | | | | | | | |

Т1, Т2 ... Т16 – теми змістових модулів.

В т.ч.: 1,25 балів - знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 0,625 бали- виконання завданнь для самостійної роботи відповідної теми;

10 балів (3*3,33) модульні контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька робота

5 балів професійні комунікації за компонентом

Усього 50 балів за поточний контроль.

Розподіл балів, які отримують студенти заочної форми навчання

| Т1 | **Т2** | Т3 | Т4 | Т5 | **Т6** | Т7 | Т8 | **Т9** | Т10 | Т11 | Т12 | Т13 | Т14 | Т15 | **Т16** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|

Т1, В т.ч.: 2,5 бали - знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях систематичність та активність роботи на семінарських заняттях ; 1,25 бали- виконання завданнь для самостійної роботи відповідної теми;

10 балів (3*3,33) модульні контрольні роботи

5 балів науково-дослідницька робота

5 балів професійні комунікації за компонентом

Максимальна кількість балів за поточним контролем складає 50 балів.

Критерії оцінювання відповіді на семінарських заняттяхОцінка «відмінно»

Відповідь здобувача базується на самостійному творчому мисленні. Знання питання, належне висвітлення питання, вміння складати тезисний план відповіді і вміло користуватись понятійним апаратом. Відповідь грамотно та

логічно побудована. Здобувач без зволікань дає відповідь на основні та додаткові питання. Програмний матеріал засвоєно повністю. Ґрунтовні знання першоджерел, нормативно - правових актів, вміння робити узагальнення та висновки, використовуючи додаткову літературу.

Оцінка «добре»

Відповідь здобувача базується на самостійному аналізі даного питання. Належні знання структури тексту, висвітлення матеріалу - грамотне по суті. Добре засвоєння програмного матеріалу, володіння навичками і засобами виконання практичних завдань. Можливі несуттєві неточності в поясненні деяких не основних питань. Знання першоджерел, нормативно-правових актів та іншої літератури.

Оцінка «задовільно»

Відповідь здобувача ґрунтується на рівні репродуктивного мислення. Слабкі знання структури курсу, допускає помилкові тлумачення термінів, формулювань. Спостерігається порушення послідовності у висвітленні питання. Засвоєно лише основну частину програмного матеріалу. Не достатньо володію знаннями понятійного апарату, нормативно-правового матеріалу, навичками узагальнення та висновків.

Оцінювання семестрової роботи студента здійснюється в межах 100 балів.

Результати роботи в семестрі оцінюються за 100 бальною системою з подальшим переведенням у 4-бальну та систему ECTS за наступною шкалою:

| Оцінка за шкалою, що використовуєтья ДУЕТ | Оцінка занаціональною шкалою | Оцінка у формі заліку (для вибіркових дисциплін) | Оцінка за шкалою ECTS |
|---|---|---|---|
| 90-100 | Відмінно | зараховано | A |
| 80-89 | Добре | зараховано | B |
| 70-79 | | | C |
| 66-69 | Задовільно | зараховано | D |
| 60-65 | | | E |
| 21-59 | незадовільно з можливістю повторного складання | не зараховано - з можливістюповторного складання заліку | FX |
| 0-20 | незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано - з обов’язковимповторним вивченням дисципліни | F |

**Список використаних джерел:**

**Основна:**

1. Науково-практичний коментар Цивільного процесуальноо кодексу України. За заг.ред. Короєда С.О. Київ: видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с.

2. Цивільний процес : навч. посіб. для підготовки студентів 3-го та 4-го курсів бакалаврату літо 2022 року / уклад. К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін.; за заг. ред. проф. К. В. Гусарова. Харків : ТОВ «Оберіг», 2020. 229 с.

3. Цивільне процесуальне право України (Загальна частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондрат'єва, Л.А. Остафійчук, А.Л. Паскар, І.Ю. Татулич; за ред. О.В. Гетманцева. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 412 с.

4. Немеш П.Ф., Феннич В.П. Курс цивільного процесу. Загальна частина. Підручник. Київ: ТОВ «РІК-У», 2020. 808 с.

5. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. О. Кучера, А. О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 728 с.

6. Цивільний процес : навч. посіб. / кол. авт. : К. Р. Резворович, О. С. Юнін, М. П. Юніна та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 224 с.

7. Ясинок М.М. Цивільне процесуальне право України. Підручник. Том.1 Київ: Алерта, 2021. 330 с.

8. Цивільне право та процес: підготовка до іспиту : навч. посіб. кол. авт. Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. О. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. Ч. 1. 295 с.

9. Цивільне право та процес: підготовка до іспиту. Частина друга : навч. посіб. / кол. авт. Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Юніна М. П. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 216 с

**Додаткова:**

*Нормативно-правові джерела:*

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15

3. Про судоустрій і статус суддів: закон України 02.06.2016 № 1402-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text

4. Про судовий збір: закон України від 08. 07. 2011р. № 3674-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text

5. Про судову експертизу: Закон України 25 лютого 1994 року № 4038-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України 5 липня 2012 року № 5076-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text

7. Про виконавче провадження: Закон України 2 червня 2016 року № 1404-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text

8. Про прокуратуру: Закон України 14 жовтня 2014 року № 1697-VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text
9. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 11 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14#Text
10. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 №3 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003740-13#Text
11. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10. 2008 року № 12 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08#Text
12. Про судову практику розгляду цивільних справ у касаційному порядку: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14.06.2012 р.№10 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-12#Text
13. Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 березня 2012 року № 4 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-12#Text
14. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155- VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text